

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PRAKTICKÉ MOŽNOSTI VYUŽITÍ
VÝCHOVNÝCH, OCHRANNÝCH A TRESTNÍCH
OPATŘENÍ UKLÁDANÝCH MLADISTVÝM**

Autor práce: Kateřina Charvátová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Herich, DiS.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2025

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Kateřina Charvátová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Praktické možnosti využití výchovných, ochranných a trestních opatření ukládaných mladistvým

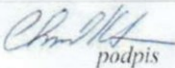
Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Practical Possibilities of Using Educational, Protective and Criminal Measures Imposed on Juveniles

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

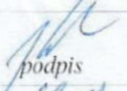
Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Lukáš Herich, DiS.

Datum zadání bakalářské práce: duben 2024

Cíl bakalářské práce: Hlavním cílem bakalářské práce je identifikovat praktické možnosti využití výchovných, ochranných a trestních opatření ukládaných mladistvým v České republice. Vedlejším cílem je analyzovat vývoj kriminality mladistvých v soudním okrese Příbram od roku 2012 do roku 2022.

Student: Kateřina Charvátová	22.4.2024 datum	 podpis
Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Herich, DiS.	22.4.2024 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	6.5.2024 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	6.5.2024 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	15.5.2024 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Lukáši Herichovi, DiS. za odborné vedení, cenné rady, připomínky a trpělivost, kterou mi během zpracování práce věnoval.

Mé poděkování patří také Mgr. Michaele Kalné, soudkyni pro mládež u Okresního soudu v Příbrami, za ochotu a podnětné informace, které přispěly k pochopení praktického fungování soudnictví ve věcech mládeže.

Dále bych chtěla poděkovat npor. Mgr. Pavlu Bílému, vedoucímu obvodního oddělení Policie ČR Dobříš a Bc. Václavu Brejchovi, pracovníkovi OSPOD Dobříš, za jejich čas, vstřícnost a odborné poznatky, které obohatily praktickou část mé práce.

ABSTRAKT

CHARVÁTOVÁ, K. *Praktické možnosti využití výchovných, ochranných a trestních opatření ukládaných mladistvým: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2025. 71 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Lukáš Herich, Dis.

Klíčová slova: mladiství pachatelé, výchovná opatření, ochranná opatření, trestní opatření, soudnictví mládeže, kriminalita mládeže

Bakalářská práce se zabývá praktickým využitím výchovných, ochranných a trestních opatření ukládaných mladistvým v České republice. Práce popisuje možnosti ukládání těchto opatření, včetně legislativního rámce a procedurálních specifik. Součástí práce je zhodnocení účinnosti a dopadů opatření na mladistvé. Práce využívá zkušenosti pracovníků sociálně-právní ochrany dětí, Probační a mediační služby, aby poskytla přehled o efektivitě opatření uplatňovaných vůči mladistvým.

V praktické části práce je zpracována analýza vývoje kriminality mladistvých v soudním okrese Příbram v letech 2012–2022.

ABSTRACT

CHARVÁTOVÁ, K. *Practical Possibilities for the Application of Educational, Protective and Penal Measures Imposed on Juveniles: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2025. 71 pgs. Supervisor: Mgr. Lukáš Herich, Dis.

Key words: juvenile offenders, educational measures, protective measures, penal measures, juvenile justice, juvenile delinquency

The bachelor thesis focuses on the practical application of educational, protective, and penal measures imposed on juveniles in the Czech Republic. It describes the possibilities for imposing these measures, including the legislative framework and procedural specifics. The thesis also evaluates the effectiveness and impact of these measures on juveniles. It draws on the experience of professionals such as those from the child protection authority and the Probation and Mediation Service to provide insight into the effectiveness of juvenile measures.

The practical part of the thesis includes an analysis of the development of juvenile crime in the judicial district of Příbram from 2012 to 2022.

Obsah

Úvod.....	9
1. Cíl a metodika bakalářské práce	11
2. Úvod do problematiky, základní pojmy a legislativa.....	13
3. Identifikace výchovných, ochranných a trestních opatření.....	22
3.1 Výchovná opatření	25
3.1.1 Dohled probačního úředníka	25
3.1.2 Probační program	27
3.1.3 Výchovné povinnosti	28
3.1.4 Výchovná omezení.....	30
3.1.5 Napomenutí s výstrahou.....	30
3.2 Ochranná opatření	31
3.2.1 Ochranné léčení.....	31
3.2.2 Ochranná výchova.....	33
3.2.3 Zabezpečovací detence.....	34
3.2.4 Zabrání věci a části majetku.....	35
3.3 Trestní opatření	37
3.3.1 Obecně prospěšné práce	37
3.3.2 Peněžitě opatření	38
3.3.3 Peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu.....	38
3.3.4 Propadnutí věci.....	38
3.3.5 Zákaz činnosti	39
3.3.6 Zákaz držení a chovu zvířat	39
3.3.7 Vyhoštění	39
3.3.8 Domácí vězení.....	39
3.3.9 Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce	40
3.3.10 Odnětí svobody podmíněně na zkušební dobu.....	40
3.3.11 Odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem.....	41

3.3.12	Odnětí svobody nepodmíněně.....	41
4	Role jednotlivých institucí	42
4.1	Státní zastupitelství	42
4.2	Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD)	43
4.3	Soudy pro mládež.....	44
4.4	Probační a mediační služba (PMS)	45
5	Praktické využití opatření u mladistvých v okrese Příbram.....	47
5.1	Soudní praxe ve věcech mladistvých v soudním okrese Příbram	47
5.2	Možnosti předjednání uložení opatření a využití odklonů v praxi.....	49
5.3	Praktický pohled OSPOD Dobříš na efektivitu opatření ukládaných mladistvým.....	49
5.4	Účinnost opatření a dopady na příslušné osoby a jejich rodiny.....	52
6	Analýza vývoje kriminality mladistvých v okrese Příbram.....	53
7	Vyhodnocení vývoje kriminality mladistvých v okrese Příbram (2012–2022).....	56
	Závěr	61
	Seznam použitých zdrojů	63
	Seznam zkratk	66
	Seznam tabulek a grafů	67
	Seznam příloh.....	68
	Přílohy.....	69

Úvod

Trestání mladistvých je specifickou právní, sociální a psychologickou oblastí, kladoucí důraz na ochranu jedince, jeho nápravu a prevenci recidivy. Český právní systém stanovuje pro mladistvé specifická výchovná, ochranná a trestní opatření, která reflektují zvláštní povahu a potřeby této věkové skupiny. Tato opatření se odlišují od trestů pro dospělé především svým důrazem na výchovné působení, ochranu zájmů mladistvého a minimalizaci negativních dopadů na jeho další vývoj.

Zkoumaná problematika je aktuální nejen v rovině právní teorie, ale také z pohledu praktického výkonu těchto opatření. Legislativní rámec, zejména zákon o soudnictví ve věcech mládeže, poskytuje pevná pravidla a postupy pro ukládání a realizaci výchovných, ochranných a trestních opatření. Praxe však ukazuje, že mezi subjekty, které s těmito opatřeními pracují (například soudci, státní zástupci, probační pracovníci či sociální pracovníci), mohou existovat rozdíly v přístupu. Tyto rozdíly se mohou projevit například:

- **v míře přísnosti ukládání opatření** (například preference ochranných vs. trestních opatření),
- **v posuzování okolností jednotlivých případů** (například rodinné zázemí mladistvého, jeho motivace, míra spolupráce),
- **v důrazu na nápravné složky opatření oproti těm represivním**

Tyto odlišnosti ukazují na potřebu hlubší reflexe účinnosti opatření v praxi. Je důležité zkoumat, zda naplňují své cíle, jak ovlivňují mladistvé a jejich rodiny, a zda přispívají k prevenci další kriminality. Analýza dopadů opatření umožňuje identifikovat slabiny systému a hledat cesty ke zlepšení.

Vedle právního rámce je vhodné zohlednit i sociologická a psychologická hlediska, která přispívají k pochopení širšího kontextu problematiky. Výchovná a trestní opatření ovlivňují nejen samotné mladistvé, ale samozřejmě i jejich rodiny a komunitu, ve které žijí. Porozumění těmto aspektům je klíčové pro posouzení účinnosti opatření a nalezení způsobů, jak přispět k prevenci kriminality a úspěšné reintegraci mladistvých do společnosti.

Bakalářská práce se zaměřuje na identifikaci možností využití výchovných, ochranných a trestních opatření ukládaných mladistvým v České republice, přičemž reflektuje legislativní, sociologické a psychologické aspekty této problematiky. Současně analyzuje vývoj kriminality mladistvých v soudním okrese Příbram v období let 2012–2022 a jeho vliv na praxi ukládání opatření. Výzkum čerpá ze zkušeností pracovníků Orgánu sociálně-právní ochrany dětí, soudců, probační a mediační služby a státního zastupitelství, což umožňuje propojit teoretické poznatky s praktickými aspekty výkonu opatření.

1. Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je identifikovat praktické možnosti využití výchovných, ochranných a trestních opatření u mladistvých v České republice, a to v kontextu legislativního rámce, rozhodovací praxe soudů a dopadů na mladistvé a jejich sociální prostředí.

Dílčí cíle

1. Popsat legislativní rámec a systém opatření dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže.
2. Analyzovat vývoj kriminality mladistvých v soudním okrese Příbram v letech 2012–2022.
3. Zhodnotit vliv vývoje kriminality na ukládání jednotlivých druhů opatření.
4. Zmapovat praktické zkušenosti odborníků z justice, PMS a OSPOD s efektivitou jednotlivých opatření.
5. Identifikovat silné a slabé stránky současného systému a navrhnout doporučení pro praxi.

Teoretická část se opírá o analýzu právních předpisů, odborné literatury a metodických materiálů zaměřených na trestní politiku vůči mladistvým pachatelům. Zabývá se vymezením základních pojmů, systémem opatření dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, specifiky postavení mladistvého v trestním řízení a úlohou institucí, jako jsou Probační a mediační služba nebo orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Praktická část vychází z analýzy statistických údajů Policie ČR o vývoji kriminality mladistvých v soudním okrese Příbram, dat poskytnutých Okresním soudem v Příbrami a poznatků získaných ve spolupráci se soudkyní pro mládež, Probační a mediační službou a OSPOD Dobříš. Součástí je i zhodnocení účinnosti a dopadů jednotlivých opatření na mladistvého a jeho rodinné zázemí.

Použité metody

- **Analýza právních norem** – zejména zákona č. 218/2003 Sb., trestního zákoníku a dalších relevantních předpisů.

- **Studium odborné literatury a metodických materiálů** z oblasti trestní politiky mládeže.
- **Komparativní analýza** – porovnání teoretických východisek a praxe v soudním okrese Příbram.
- **Statistická analýza** – zpracování dat o vývoji kriminality mladistvých z databází Policie ČR a Okresního soudu Příbram.
- **Kvalitativní výzkum** – konzultace s odborníky (např. soudkyně pro mládež, pracovníci OSPOD, PMS).
- **Syntéza a interpretace dat** – propojení teoretických poznatků s výsledky praktické části.

2. Úvod do problematiky, základní pojmy a legislativa

Tato kapitola vymezuje základní pojmy, legislativní rámec a teoretická východiska týkající se protiprávního jednání mladistvých. Výklad se opírá o kriminologické, psychologické a právní zdroje, přičemž důraz je kladen na pochopení významu výchovných, ochranných a trestních opatření v kontextu soudnictví ve věcech mládeže.

Kriminalita mládeže a následné ukládání výchovných, ochranných a trestních opatření mladistvým je v současné době velmi aktuální téma naší společnosti a představuje složitou problematiku, kterou se zabývají nejen normativní vědy, ale i vědy společenské, zejména ty, které se opírají o empirická data. Efektivní prevence kriminality mládeže a vhodné nastavení systému výchovných, ochranných a trestních opatření představují pro společnost nejen výzvu, ale také klíčový prvek při zajištění dlouhodobého bezpečí a stability.¹

Hledání účinných nástrojů pro omezení růstu kriminality a zvýšení efektivity trestání pachatelů patří mezi dlouhodobé výzvy trestní politiky České republiky. Současný trend v této oblasti je spíše podpora alternativních trestů a opatření namísto omezování osobní svobody pachatele trestné činnosti formou uvěznění. Takový přístup klade důraz na nápravné a preventivní aspekty, přičemž cílem je nejen potrestání pachatelů, ale hlavně snaha o snížení rizika recidivy, obnovu narušených vztahů, zmírnění následků spáchaných činů a minimalizování negativních dopadů na jejich budoucí život. Trendem je tedy snaha o odstranění, či alespoň zmírnění následků sociálního konfliktu, který byl založen spácháním trestného činu, což je jeden ze základních pilířů konceptu označovaného jako restorativní justice.² Na tomto konceptu stojí i zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, který nabyl účinnosti 1. 1. 2004. Tento právní předpis reflektuje specifické potřeby mladistvých pachatelů, jejichž trestní odpovědnost je chápána v kontextu jejich nižší rozumové vyspělosti a možností nápravy. Zákon se soustředí nejen na sankce, ale i na preventivní a výchovné aspekty, přičemž klade důraz na individuální přístup.

¹ FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. s. 21. ISBN 978-80-7380-521-0.

² ŠČERBA, F., COUFALOVÁ, B. *Efektivita sankcionování mladistvých*. Praha: Leges, 2016. s. 117–120. ISBN 978-80-7502-131-1.

Mladistvým, tedy nedospělým osobám, mohou být v České republice v důsledku jejich protiprávních jednání ukládána různá výchovná, ochranná a trestní opatření. Tato opatření jsou součástí systému ochrany práv mladistvých a jsou určena k dosažení jak nápravy chování mladistvých, tak i jejich ochrany a prevenci rizikového chování. Trestní odpovědnost mladistvých je specifickou oblastí právního systému, která reflektuje rozdíly mezi dospělými a mladistvými pachateli trestné činnosti.

Hlavním cílem opatření ukládaných mladistvým není pouze zajištění spravedlnosti, ale především prevence recidivy a podpora jejich resocializace. Pravděpodobnost recidivy u mladistvých pachatelů je totiž značně vysoká, což lze přičítat nedostatečné vyzrálosti jejich psychiky a omezené schopnosti plně si uvědomit důsledky svého jednání.

Terminologie používaná v této oblasti čerpá z různých právních odvětví, jako je právo veřejné (zvláště trestní a správní) a právo civilní (občanské a rodinné), stejně jako ze společenských věd, například pedagogiky, psychologie či sociologie, klíčové jsou zejména pojmy jako: mládež, dítě, mladistvý, nezletilý, mladý dospělý, osoba blízká věku mladistvého, a dále termíny: kriminalita, delikvence, čin jinak trestný, provinění, výchovná opatření, ochranná opatření a trestní opatření. Tyto pojmy tvoří základní rámec pro pochopení problematiky.

Kriminalita (zločinnost) označuje souhrn trestných činů spáchaných jednotlivci nebo skupinami v určité společnosti, místě či časovém období. Jedná se o společensky nežádoucí chování, které je v rozporu s právními normami a trestním zákoníkem. Kriminalita se liší svou povahou, příčinami i následky, přičemž může zahrnovat široké spektrum činů od méně závažných přestupků až po těžké trestné činy. Její studium, příčiny a způsoby prevence spadají do oblasti **kriminologie**, která se snaží pochopit motivaci pachatelů a hledat efektivní opatření ke snižování jejího výskytu.

Delikvence je pojem, který se v odborné literatuře zpravidla používá ve vztahu k protiprávnímu chování dětí a mladistvých. Zahrnuje nejen činy trestněprávní povahy, ale i takové formy jednání, které neodpovídají normám společnosti (např. záškoláctví, útoky z domova, agresivita). Na rozdíl od *kriminality*, která představuje souhrn trestných činů vymezených trestním zákoníkem, má *delikvence* širší význam.

Delikventní chování mladistvých je úzce spjato s nedokončeným biologickým, mentálním a sociálním vývojem. V období adolescence je nervová soustava, zejména oblasti mozku odpovědné za sebekontrolu, plánování a odhad následků, teprve ve vývoji.³ Tím dochází k častěji impulzivnímu a emocionálně podmíněnému jednání.

Mladiství nejsou vždy schopni adekvátně vyhodnotit konfliktní situace či životní stres, což může vést k neadekvátním reakcím a v krajním případě až k protiprávnímu jednání.

Klíčovou roli při formování osobnosti a hodnotového systému sehrávají výchovné vlivy rodiny, školy a později také pracovního prostředí.

- Rodina je primárním socializačním prostředím. Nedostatečná péče, konfliktní vztahy, domácí násilí, rozvod či závislosti rodičů výrazně zvyšují riziko delikventního chování.
- Škola má nezastupitelnou úlohu při výchově k dodržování pravidel a rozvíjení sociálních dovedností. Školní neúspěch, šikana nebo vyloučení ze školního kolektivu mohou být spouštěčem rizikového chování.
- Pracoviště (v případě starších adolescentů) poskytuje první zkušenost se začleněním do pracovního procesu, kde mohou vznikat další pozitivní či negativní vzory.

Významným faktorem jsou také neformální skupiny. Mladiství často hledají uznání a přijetí mezi vrstevníky, a pokud se dostanou do skupiny s deviantními normami, mohou tyto normy přijmout a podle nich jednat. Skupinová dynamika může navíc snižovat individuální odpovědnost a posilovat konformitu k delikventnímu jednání.

Nelze opomenout ani způsob trávení volného času. Nedostatek strukturovaných, smysluplných aktivit zvyšuje riziko nudy, frustrace a následného vyhledávání vzrušení v rizikovém nebo protiprávním chování. Moderní fenomény jako kyberkriminalita, online šikana či zapojení do anonymních online skupin dále posouvají možnosti páchaní trestné činnosti do nových rovin.⁴

³ ŘEZNIČKOVÁ, M. *Kriminalita mládeže*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. s. 37–38. ISBN 978-80-210-6820-3.

⁴ ŘEZNIČKOVÁ, M. *Kriminalita mládeže*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. s. 55–56. ISBN 978-80-210-6820-3.

Podle kriminologické literatury pojem „mládež“ zahrnuje tři skupiny: děti, mladistvé a mladé dospělé. V policejní statistice má však pojem mládež užší smysl, a to pouze jako děti a mladistvé, tedy fyzické osoby od narození do dovršení osmnáctého roku věku. Jinak je tomu ale ve společenských vědách, kde je pojem „mládež“ spojován s různými věkovými kategoriemi, které jsou absolutně nezávislé na právu.

Dítě (osoba) mladší než patnáct let je terminologie užívaná trestním právem.⁵ Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „ZSM“), vymezuje v ustanovení §2 odst. 1) písm. a) mládeží děti a mladistvé, přičemž podle §2 odst. 1) písm. b) je dítětem mladším patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku.⁶ Trestní řád pak tuto kategorii označuje jako osoby, které pro nedostatek věku nejsou trestně odpovědné.⁷ Dítě jako pojem práva je také vymezeno v článku 1 Úmluvy o právech dítěte. Jedná se o každou lidskou bytost, která je mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, kterému tato osoba podléhá, není zletilosti dosaženo dříve. Kriminologie rozlišuje kategorie dětí předškolního věku, mladšího školního věku a staršího školního věku. Jedná se o osoby, které se nacházejí ve věkovém období, kdy mohou spáchat pouze tzv. čin jinak trestný.

Tento čin nelze považovat za provinění, protože pachatel nedosáhl dostatečného věku pro trestní odpovědnost. Hranice mezi mladším a starším školním věkem se pohybuje přibližně mezi 11 a 12 lety. V této fázi dochází u většiny dětí k zásadním změnám v jejich psychické vyzrálosti, což se promítá i do příslušné právní úpravy, při které lze uložit dítěti, které v době spáchání činu dovršilo dvanáctý rok svého věku a zároveň je mladší patnácti let, ochrannou výchovu. Tuto je možné uložit v případech, kdy dítě spáchalo čin, za nějž trestní zákoník ve zvláštní části dovoluje uložit výjimečný trest.

⁵ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. 1. vyd. Praha: Aleš Čeněk, 2002. s. 33–35. ISBN 80-86473-08-2.

⁶ GRIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., a kol. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer a.s., Česká republika, 2014. s. 434. ISBN 978-80-7478-614-3.

⁷ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. 1. vyd. Praha: Aleš Čeněk, 2002. s. 33–35. ISBN 80-86473-08-2.

Protiprávní čin spáchaný dítětem (tedy osobou mladší 15 let věku) se označuje za **čin jinak trestný**. Činem jinak trestným se tedy rozumí čin, který by byl trestným činem, pokud by jej spáchala osoba trestně odpovědná.⁸

Ve společnosti, občanském zákoníku, ale i v policejní praxi je také užíván pojem **nezletilý či nezletilci**, tento však není zakotven v trestním právu. V právu občanském se udává, že zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku věku nebo před nabytím zletilosti uzavřením manželství. Zletilý člověk je tedy fyzická osoba způsobilá k právním úkonům jako nabývat práva a mít povinnosti.

Mladistvým se rozumí fyzická osoba, která v době spáchání protiprávního činu dovršila patnáctý rok věku, ale nepřekročila osmnáctý rok věku. Postavení mladistvého se tedy odvíjí od věku pachatele v době spáchání trestného činu. Za mladistvého se také považuje osoba, která dovršila patnáctý rok věku, ale u níž není možné bez důvodných pochybností určit, zda v době spáchání provinění překročila osmnáctý rok věku.⁹ Tyto osoby jsou tedy již trestně odpovědné a plná trestní odpovědnost nastává den následující po dni, kdy příslušná osoba dovršila osmnáct let věku.

Na rozdíl od dětí jsou mladiství již trestně odpovědní, přičemž pojem trestný čin je v tomto případě nahrazen termínem **provinění**.¹⁰ Má se za to, že tento pojem má s ohledem na věk pachatele, jeho rozumovou a psychickou (ne)vyspělost méně stigmatizující a odsuzující důsledky než pojem trestný čin.

Zásadní podmínkou klasifikace protiprávního činu jako provinění je nejen odpovídající věk mladistvého, ale také jeho rozumová a mravní vyspělost, proto definuje ZSM mladistvého taktéž jako toho, kdo v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání.

⁸ JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou*: (zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů). Praha: Linde, 2004. s. 24. ISBN 80-7201-493-5.

⁹ § 2 odst. 1) písm. c) zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ § 6 odst. 1) zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Dalším důležitým pojmem v kriminologii je **mladý dospělý**, tento označuje osobu, která spáchala trestný čin v rozmezí svého osmnáctého a dvacátého roku věku¹¹.

V systému trestního práva má tento pachatel postavení dospělého, a ačkoli tento termín nefiguruje v trestním zákoníku ani v zákoně o soudnictví týkajícího se mládeže, § 41 písm. f) trestního zákoníku jej zohledňuje jako polehčující okolnost. Soudní praxe se od teorie liší tím, že tuto polehčující okolnost obvykle uznává především pachatelům ve věku osmnácti až devatenácti let.

Pachatel blízky věku mladistvých je určitou legální náhradou pojmu mladý dospělý, protože pojem mladý dospělý české trestní právo nezná, ale ani pachatel blízky věku mladistvých není zákonem výslovně vymezen, chápeme pod ním pachatele ve věku do dvaceti let, zcela výjimečně do jednadvaceti let.¹²

Každá věková kategorie mladých lidí má své specifické charakteristiky, které je vhodné zohlednit nejen při posuzování motivace k trestné činnosti, ale také při rozhodování o výchovných a ochranných opatřeních, sankcích či trestech. Stejně tak je vhodné tyto faktory brát v úvahu při uplatňování zvláštních přístupů v řízení (např. při narovnání a upuštění od trestního stíhání) nebo při realizaci preventivních opatření.

Opatření ukládaná mladistvým jsou specifické právní prostředky, které soud nebo jiný příslušný orgán ukládá mladistvým jako reakci na jejich protiprávní jednání. Tato opatření mají primárně výchovný, preventivní a resocializační charakter, nikoli represivní, protože cílem je pomoci mladistvému napravit své chování, pochopit důsledky svých činů a integrovat se zpět do společnosti.

Účelem opatření vůči mladistvému je především vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází, i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páchání

¹¹ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., HULMÁKOVÁ, J., a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. s. 278. ISBN 978-80-7400-739-6.

¹² VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., HULMÁKOVÁ, J., a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. s. 278. ISBN 978-80-7400-739-6.

provinění.¹³ Druhy opatření, které lze mladistvým uložit, jsou výchovná, ochranná a trestní opatření.

V České republice je problematika kriminality mladistvých upravena několika právními předpisy, které se zaměřují na ochranu práv mladistvých a specifické postupy v trestním a soudním řízení. Uvedená legislativa zajišťuje ochranu práv mladistvých, uplatňování specifických postupů pro jejich trestní a soudní řízení a upravuje možnosti resocializace a ochrany mladistvých před kriminalitou.

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, představuje základní právní normu upravující postup orgánů činných v trestním řízení vůči dětem a mladistvým. Účinný je od 1. ledna 2004. Klade důraz na ochranu práv mladistvých pachatelů a zohledňuje jejich psychickou a sociální vyspělost.

Hlavními principy zákona jsou zejména:

- individuální přístup ke každému případu,
- preference výchovných a ochranných opatření před tresty,
- důraz na restorativní přístup (např. odklony a probační programy).

Důležitá ustanovení:

- § 1 – účel zákona,
- § 3 – zásady soudnictví nad mládeží,
- § 24 až 30 – přehled výchovných, ochranných a trestních opatření.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Trestní zákoník upravuje podmínky trestní odpovědnosti a sankcionování mladistvých. Zohledňuje jejich věk, vyspělost a možnosti nápravy.

Klíčová ustanovení:

- § 6 – mladistvý jako zvláštní subjekt trestního práva,
- § 31 – snížená trestní odpovědnost a polehčující okolnosti.

¹³ SHELLEOVÁ, I. *Právní postavení mladistvých*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia sro, 2004. s. 122. ISBN 80-86432-82-3.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

Trestní řád obsahuje procesní pravidla pro vedení trestního řízení. Umožňuje využít alternativní způsoby řešení, zejména u mladistvých pachatelů.

Relevantní ustanovení:

- § 11 odst. 1 písm. b) – možnost odklonu trestního stíhání v zájmu zvláštního zřetele

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Tento zákon doplňuje právní rámec pro práci s mladistvými v kontextu sociálně-právní ochrany. Zajišťuje preventivní i následnou péči a podporu.

Zásadní role zákona:

- Podpora rodiny a prevence sociálně patologických jevů,
- spolupráce s institucemi justice, školství a zdravotnictví.

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích

Stanovuje organizaci soudní moci v ČR, upravuje postavení soudců, jejich výběr, jmenování a odpovědnost, včetně soudců pro mládež.

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody

Zákon se zaměřuje na výkon trestu odnětí svobody, přičemž se vztahuje i na mladistvé, kteří mohou být odsouzeni k výkonu trestu. Specifikují se podmínky, za kterých může mladistvý vykonávat trest a jaké záruky má při výkonu trestu.

Zákon č. 40/2013 Sb., o správním trestání

Tento zákon se vztahuje na správní delikty mladistvých, například v oblasti přestupků, které mohou být postihovány správním řízením.

Vyhláška č. 484/2006 Sb., o podmínkách výkonu ústavní výchovy

Vyhláška specifikuje podmínky, za kterých může být vykonávána ústavní výchova pro mladistvé, kteří se dopustili trestné činnosti, a upravuje režim výchovných ústavů.

Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod

Ústava ČR a Listina základních práv a svobod zajišťují ochranu práv jednotlivců, včetně mladistvých, a garantují jim přístup k spravedlivému procesu a základním lidským právům.

Mezinárodní úmluvy a dokumenty

Úmluva o právech dítěte (1989) – Česká republika je signatářem této úmluvy, která zaručuje ochranu práv dětí a mladistvých v právních systémech, včetně ochrany před zneužíváním a kriminalizací. Jedná se o mezinárodní dokument, který zajišťuje ochranu práv dětí včetně těch, které se dostaly do konfliktu se zákonem.

Důležitá ustanovení:

- čl. 3 – princip nejlepšího zájmu dítěte,
- čl. 40 – práva dětí v konfliktu se zákonem, včetně práva na spravedlivý proces a důstojné zacházení.

Evropská úmluva o lidských právech

Vztahuje se k ochraně práv mladistvých včetně ochrany před krutým a neobvyklým zacházením a zajištění spravedlivého procesu.

Legislativa v České republice vymezuje rámec, v němž jsou mladistvým pachatelům ukládána specifická opatření, jejichž cílem není pouze represivní postih, ale zejména prevence a podpora pozitivních změn v chování. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže vytváří podmínky pro individuální posuzování každého případu s důrazem na výchovu, ochranu a reintegraci mladistvých do společnosti.

3. Identifikace výchovných, ochranných a trestních opatření

Kriminalita mladistvých představuje závažný společenský problém, neboť pokud se jedinec již v raném věku vydá na kriminální dráhu, může to mít negativní dopady na jeho budoucnost i na společnost jako celek. Z tohoto důvodu je důležité věnovat pozornost různým formám sociálně patologického chování mladistvých a jejich projevům. Nežádoucí vzorce chování v tomto období mohou být základem pro budoucí delikventní jednání v dospělosti.

Kriminalita mládeže je stále aktuálnější, velmi významným tématem, protože vysoká kriminalita mládeže představuje přirozeně hrozbu pro společnost. Na jedné straně existuje jistá míra tolerance vůči trestným činům spáchaným dětmi a mladistvými, avšak na straně druhé společnost s obavami sleduje a vnímá, jakých činů je mládež v současnosti schopna se dopustit a pak volá po spíše represivních přístupech. Tento jev však není ničím novým, spíše jde o přirozený vývoj přístupu ke kriminalitě mladistvých v průběhu let.

Jedním z klíčových problémů moderní trestní politiky je hledání efektivních způsobů, jak omezit kriminalitu a zároveň minimalizovat negativní důsledky sankcí na pachatele, zejména mladistvé. Alternativní opatření, která nahrazují tradiční tresty spojené s omezením osobní svobody, jsou v tomto směru stále častěji preferována, a to zejména s cílem zmírnit sociální konflikty vznikající z páchaní trestné činnosti.

Před samotným vymezením konkrétních sankcí ukládaných mladistvým je vhodné uvést, že se lze setkat se dvěma základními modely přístupu k delikventní mládeži. Jedním z přístupů je justiční model.¹⁴ Tento přístup vychází z předpokladu, že se mladistvý pachatel rozhodne svobodně a sám pro spáchání protiprávního jednání. Z toho vyplývá, že za své chování musí nést trestní odpovědnost a v tomto případě se vedení trestního řízení předpokládá.

Druhým vzorcem je tzv. sociálně opatrovnický model, jehož hlavním cílem je nejlepší zájem a blaho dítěte. Tento model vychází z předpokladu, že příčinou jeho kriminálního chování je prostředí, sociální a ekonomické aspekty, případně psychické faktory. V tomto případě je potrestání vnímáno jako neefektivní a dochází primárně

¹⁴ ŘEZŇÍČKOVÁ, M. *Kriminalita mládeže*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. s. 95. ISBN 978-80-210-6820-3.

k analyzování problémů mládeže a cílení na jejich nápravu, bez ohledu na jeho provinění.¹⁵

V právní úpravě České republiky převažují prvky justičního modelu, což lze považovat za adekvátní přístup. Každý pachatel trestného činu by měl nést trestní odpovědnost, a tato by měla být uplatňována i vůči mladistvým. Pokud vycházíme ze zásady subsidiarity trestní represe a je čin mladistvého řešen v rámci trestního práva, předpokládá se, že jde o čin závažného charakteru. Taková situace si již vyžaduje justiční přístup, nikoliv model sociálně-opatrovnícký, zaměřený primárně na příčiny delikventního chování. Pokud byl čin prokázán a mladistvý jej spáchal s dostatečnou rozumovou a mravní vyspělostí, je namístě s ním nakládat jako s odpovědným pachatelem.

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, představuje významný milník v této oblasti. Tento právní předpis zohledňuje specifické potřeby mladistvých pachatelů a klade důraz na preventivní a výchovné cíle sankcí.

Cílem této kapitoly je podrobně se zaměřit na jednotlivá opatření ukládaná mladistvým, jejich charakter, účel a dopad na resocializaci mladistvých pachatelů. Podle současné legislativy České republiky, konkrétně zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, mohou být mladistvým (osobám ve věku 15–18 let) ukládána specifická opatření přizpůsobená jejich věku, osobnosti a potřebě resocializace. Tato opatření mají především výchovný, ochranný a preventivní charakter, a jejich cílem je předejít recidivě a podpořit začlenění mladistvého do společnosti. Opatření tedy lze chápat jako právní důsledek provinění mladistvého. Jak je již výše uvedeno, právní následky provinění mladistvých jsou upraveny v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže, který uplatňuje monistický systém trestních sankcí. Tento přístup znamená, že pro mladistvé pachatele existuje jediný systém sankcí, označovaný souhrnně jako opatření.

Podle § 9 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže (ZSVM) mají opatření ukládaná mladistvým především za cíl vytvořit podmínky pro jejich sociální a psychický rozvoj. Při jejich stanovení se bere v úvahu dosažený stupeň rozumového a morálního vývoje mladistvého, jeho osobní vlastnosti, rodinné prostředí a výchovné zázemí.

¹⁵ tamtéž

Zároveň tato opatření mají chránit mladistvého před negativními vlivy a zabránit jeho dalšímu páčání provinění.

Z povahy těchto opatření vyplývá, že jejich účelem je především motivovat a napravovat, nikoli trestat. Tento přístup je v souladu s konceptem **restorativní justice**, který je v oblasti trestního práva mladistvých často akcentován.

Systém opatření je vystavěn na principu stupňovitosti a vzájemné provázanosti. Podle odborného komentáře k ZSVM lze rozlišit následující posloupnost opatření:

- řešení trestní věci odklonem od trestního stíhání,
- uložení výchovných a ochranných opatření
- alternativní tresty, tedy sankce nespojené s odnětím svobody,
- uložení trestního opatření odnětí svobody.¹⁶

Tento systém odpovídá principu subsidiarity sankcí, což znamená, že při rozhodování o sankci se postupuje od mírnějších forem k přísnějším opatřením. Zákonná posloupnost dle § 10 odst. 1, ZSVM stanovuje, že mladistvému lze uložit pouze tato taxativně vymezená opatření: výchovná opatření, ochranná opatření, trestní opatření.

Primárním účelem těchto opatření je tedy výchovně působit na mladistvého pachatele a zároveň jej chránit před negativními vlivy okolí. Takto vymezená opatření mají specifický charakter, což reflektuje obecný přístup, že mladiství vyžadují odlišné zacházení než dospělí pachatelé. Komentář k ZSVM vymezuje dva hlavní cíle těchto opatření:

- podporu zdravého, sociálního a psychického vývoje mladistvých,
- prevenci recidivy, tedy opětovného páčání provinění.

¹⁶ MIFEK, Jan. *Mravnostní kriminalita páchaná mladistvými pachateli*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. s. 104. ISBN 978-80-261-1201-3.

3.1 Výchovní opatření

Výchovní opatření jsou základním a nejmírnějším hmotně právním následkem provinění mladistvého. Jedná se o nástroje, jejichž cílem je preventivně působit na mladistvého a napomoci jeho nápravě bez nutnosti uložení přísnějších sankcí. Tzn. že ochranná a trestní opatření je možné uložit až v okamžiku, kdy výchovní opatření nevedlo k preventivnímu a kýženému výsledku. Výchovní opatření lze uložit pouze před soudem pro mládež výhradně se souhlasem mladistvého. Tento souhlas je vyžadován pro uložení opatření v průběhu a taktéž před skončením trestního řízení. V okamžiku, kdy se rozhodnutím o uložení opatření řízení končí, již není souhlas mladistvého podmínkou.

Přehled výchovných opatření:

- **Dohled probačního úředníka** (u problémových školáků nebo při opakované drobné kriminalitě)
- **Probační program**
- **Výchovní povinnosti** (omluva poškozenému, účast na preventivních programech)
- **Výchovní omezení** (zákaz vstupu do herny, omezení kontaktu s rizikovými osobami)
- **Napomenutí s výstrahou** (při prvním méně závažném provinění) ¹⁷

3.1.1 Dohled probačního úředníka

Toto opatření spočívá především v pravidelném sledování mladistvého a chování v jeho rodině včetně výchovního působení rodičů. Dohled probačního úředníka je uplatňován zejména u opakovaného nebo rizikového chování. Mladistvý je povinen setkávat se s probačním úředníkem, řídit se jeho pokyny a spolupracovat na plnění individuálně stanoveného plánu.

Cílem je průběžně hodnotit chování mladistvého, posilovat jeho odpovědnost a aktivně jej vést k nápravě.¹⁸ Probační úředník může spolupracovat s rodinou, školou i dalšími odborníky. Náplní probačního úředníka je pak také kontrola dodržování

¹⁷ MIFEK, J. *Mravnostní kriminalita páchaná mladistvými pachateli*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. s. 173. ISBN 978-80-261-1201-3.

¹⁸ VINCENT, G. M., Guy, L. S., & Grisso, T. (2012). *Risk Assessment in Juvenile Justice: A Guidebook for Implementation*. s. 9. Models for Change Initiative, John D. & Catherine T. MacArthur Foundation.

uloženého probačního programu, výchovných povinností a omezení, která byla mladistvému uložena soudem pro mládež, nebo státním zástupcem ve fázi přípravného řízení. Jedná se tedy o jakýsi soubor činností probačního úředníka, které mají vést jak k zajištění ochrany společnosti, snížení rizika opakování závadné činnosti mladistvého, ale také k docílení toho, aby v budoucnu tento vedl řádný život.

Dohled může být uložen samostatně nebo ve spojení s jiným opatřením (například s výchovným omezením). Mladistvý je povinen podrobit se dohledu a spolupracovat s probačním úředníkem, který za jeho výkon odpovídá.

Účel a charakteristika:

- prevence recidivy – cílem je předcházet dalšímu páchání provinění,
- podpora socializace – vedení k odpovědnému životnímu stylu, návrat ke vzdělávání, zapojení do pracovního procesu,
- kontrola plnění povinností – dohled zahrnuje ověřování, zda mladistvý dodržuje režimová opatření (například školní docházku, zákaz styku s určitými osobami apod.).

Obsah dohledové činnosti:

- pravidelná osobní setkání mladistvého s probačním úředníkem (například jednou týdně),
- vypracování individuálního plánu dohledu, který zohledňuje osobnost mladistvého, jeho rodinné zázemí, typ provinění a rizika recidivy,
- spolupráce s rodiči nebo zákonnými zástupci, školou, OSPOD a dalšími odbornými subjekty,
- motivace mladistvého k plnění školních nebo pracovních povinností, případně k absolvování preventivních či terapeutických programů,
- podpora řešení konkrétních problémů – například poradenství v oblasti závislostí.

Dohled trvá po dobu stanovenou soudem, obvykle na několik měsíců až 1 rok. Může být soudem ukončen dříve, pokud mladistvý prokáže výrazné zlepšení a dodržuje stanovený režim. Naopak, při závažném porušení podmínek může být opatření změněno

na přísnější (například ochranné opatření nebo trestní sankci). V praxi se osvědčuje zejména u mladistvých s opakovaným delikventním chováním, nefunkčním rodinným zázemím nebo sklony k závislostnímu chování. Úspěšnost tohoto opatření závisí nejen na přístupu mladistvého, ale i na kvalitě spolupráce mezi institucemi.¹⁹

3.1.2 Probační program

Jedná se o specifické výchovné opatření, jehož cílem je prostřednictvím komplexního působení na mladistvého přispět k jeho nápravě, prevenci další kriminality a podpoře jeho integrace do společnosti. Do programu se zařazují mladiství, kteří se dopustili méně závažného trestného činu nebo provinění.

Tento program není jednorázový zásah, ale strukturovaný a časově ohraničený soubor aktivit, který zajišťuje zpravidla Probační a mediační služba (PMS) ve spolupráci s dalšími organizacemi. Do programu může být mladistvý zařazen na základě rozhodnutí soudu, a to samostatně, nebo jako součást jiného opatření, například v kombinaci s dohledem. Probační programy mohou mít různou podobu a obsah v závislosti na typu provinění, rizikových faktorech a potřebách mladistvého. Nejčastěji zahrnují:

- restorativní činnosti – setkání s poškozeným, mediace, programy narovnání,
- sociálně-výchovné aktivity – posilování zodpovědnosti, práce s hodnotami, komunikace,
- terapeutické programy – například programy zaměřené na zvládání agrese, závislostí nebo poruch chování,
- odborné poradenství – psychologické, právní, sociální,
- dobrovolnická nebo komunitní činnost – práce ve prospěch komunity, organizací nebo obcí.

Programy jsou vedeny odborníky (například psychology, sociálními pracovníky, lektory PMS), kteří sledují pokrok mladistvého a poskytují zpětnou vazbu soudu.

¹⁹ SOTOLÁŘ, A. *Specifika probačního dohledu podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue, Praha: H. C. Beck, 2005, č. 9. s. 229 - 237. ISSN 1213-5313.

Cíle a přínosy:

- individuální přístup – program je přizpůsoben osobnosti a okolnostem konkrétního pachatele,
- zapojení do procesu nápravy – mladistvý se aktivně účastní změny svého chování,
- snížení rizika recidivy – účast na programu zvyšuje šanci na pozitivní vývoj,
- zprostředkování zpětné vazby – mladistvý konfrontuje důsledky svého jednání.

Podle § 15 odst. 1 písm. e) ZSM může soud mladistvému uložit povinnost absolvovat program sociálního výcviku nebo jiný vhodný probační program, jehož cílem je pozitivně ovlivnit jeho chování.

V České republice je nabídka probačních programů stále rozšiřována. Nejčastěji jsou využívány v případech drobné majetkové trestné činnosti, vandalismu, násilných incidentů ve školním prostředí nebo problémů s autoritami. Mladiství, kteří tyto programy úspěšně absolvují, často vykazují snížené riziko recidivy a lepší začlenění do kolektivu.

Probační program je jediné výchovné opatření, u kterého je souhlas mladistvého vždy povinný. K dosažení účelu probačního programu se totiž předpokládá a je kýžený aktivní přístup mladistvého.

Probační program představuje moderní a restorativní nástroj, který naplňuje principy individuálního přístupu, podpory a prevence – základní pilíře soudnictví ve věcech mládeže. I pro uložení probačního programu však musí být splněny konkrétní podmínky, tyto jsou následující:

1. program koresponduje s potřebami mladistvého a zájmy společnosti,
2. mladistvý má dostatečnou možnost seznámit se s obsahem programu,
3. mladistvý musí, se svou účastí v programu souhlasit.

3.1.3 Výchovné povinnosti

Výchovná povinnost je dalším druhem výchovného opatření a představuje specifický nástroj individuálního vedení mladistvého, přičemž klade důraz na aktivní nápravu a začlenění mladistvého do běžného života prostřednictvím konkrétních činností nebo úkonů. Toto opatření ukládá mladistvému určité chování nebo závazek, který má

směřovat k nápravě jeho postoje, zodpovědnosti či vztahu k poškozenému, společnosti nebo sobě samému. Primárním cílem je zmírnit, nebo odstranit příčiny páchaní provinění tak, aby se jich mladistvý do budoucna nedopouštěl. Jde tedy především o preventivní charakter.

Výchovná povinnost je vázána na souhlas mladistvého, pokud je ukládána v průběhu trestního řízení. Souhlas není nutný pouze v případech, kdy se opatřením řízení končí (například rozhodnutím soudu po hlavním líčení).

Výkon opatření bývá sledován PMS, nebo ve spolupráci s OSPOD. Důležitým aspektem je reálná kontrola plnění povinností a zpětná vazba soudu. Obsah výchovné povinnosti je vždy přizpůsoben konkrétní situaci, osobnosti a potřebám mladistvého a může zahrnovat například:

- povinnost omluvit se poškozenému – například osobní či písemnou formou,
- usilovat o vyrovnání s poškozeným,
- bydlet s rodičem, nebo jiným dospělým, který je odpovědný za jeho výchovu,
- ve svém volném čase bezplatně vykonat společensky prospěšnou činnost,
- docházku do školy nebo jiného vzdělávacího zařízení – pokud mladistvý zanedbával školní docházku,
- účast na odborných programech – terapeutické skupiny, protidrogová prevence, rekvalifikační kurzy,
- plnění pracovních povinností – například pravidelná brigáda jako forma integrace do pracovního prostředí,
- účast na komunitních či dobrovolnických aktivitách – podpora občanské odpovědnosti.

Smysl a cíle:

- podporuje přijetí odpovědnosti za následky činu,
- posiluje sociální kompetence a pracovní návyky,
- vede k aktivnímu zapojení mladistvého do nápravy a zamezuje pasivitě,

- podporuje obnovu vztahů, zejména při narovnání s poškozeným.

Praxe ukazuje, že výchovná povinnost má pozitivní dopad na motivované mladistvé, kteří jsou schopni reflektovat důsledky svého jednání a mají alespoň částečně funkční zázemí. U rizikových mladistvých s nízkou motivací nebo bez podpory rodiny může být její účinnost omezená, pokud není spojena s dalším opatřením (například dohledem).

3.1.4 Výchovná omezení

Výchovná omezení mají obdobný cíl jako výchovná opatření, tedy působit na chování mladistvého. Na rozdíl od nich však mají charakter zákazu konkrétních činností či jednání. Podle § 19 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže (ZSVM) se jedná o demonstrativní výčet opatření, která spočívají například v zákazu:

- navštěvovat určité akce či zařízení nevhodné pro mladistvé,
- stýkat se s určitými osobami,
- přechovávat předměty použitelné k páchání další trestné činnosti,
- užívat návykové látky, účastnit se hazardních her nebo sázek,
- měnit místo pobytu nebo zaměstnání bez předchozího oznámení probačnímu úředníkovi.

3.1.5 Napomenutí s výstrahou

Jedním z mírnějších výchovných opatření, které zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zákon č. 218/2003 Sb.) umožňuje uložit, je napomenutí s výstrahou, upravené v § 20 tohoto zákona. Toto opatření může být uloženo soudem pro mládež nebo státním zástupcem v přípravném řízení. Jeho cílem je důrazně upozornit mladistvého pachatele na protiprávnost jeho jednání a zároveň ho varovat před následky, které mu hrozí v případě, že by se v budoucnu dopustil dalšího provinění.

Zákon stanoví, že napomenutí s výstrahou musí být provedeno osobně, a to za přítomnosti zákonného zástupce mladistvého. V některých případech může být současně rozhodnuto, že další výchovná odpovědnost bude dočasně svěřena zákonnému zástupci, škole, opatrovníkovi nebo výchovnému zařízení, ve kterém mladistvý pobývá.

Pokud k takovému postupu dochází, soud je povinen si předem vyžádat stanovisko příslušného zařízení nebo osoby, a po vydání rozhodnutí o výsledku všechny zúčastněné informovat.

Napomenutí s výstrahou se nejčastěji využívá u méně závažných provinění, kdy ještě není účelné uplatnit tvrdší právní následky. Nejde o sankci v trestněprávním smyslu, ale spíše o výchovné usměrnění mladistvého. Zvláštní význam má skutečnost, že se napomenutí uděluje v přítomnosti zákonných zástupců, čímž se posiluje jejich uvědomění si závažnosti situace. Tato forma opatření tak působí nejen na samotného pachatele, ale i na jeho okolí, čímž přispívá k prevenci opakovaného protiprávního jednání.

3.2 Ochranná opatření

Ochranná opatření jsou ukládána v případech, kdy nebylo dosaženo požadované nápravy uložením výchovných opatření. Kromě výchovné a preventivní funkce těchto opatření u nich lze spatřit také funkci ochrannou, kdy slouží k ochraně společnosti před páčáním trestných činů mladistvých.²⁰ Může je uložit soud pro mládež, OSPOD nebo zdravotnická zařízení (v případě ochranného léčení). Příklady situací a opatření:

- **Ochranné léčení** (uplatňuje se v případech, kdy je vhodné léčebně působit na pachatele s duševní poruchou nebo závislostí)
- **Ochranná výchova** (zanedbávající nebo dysfunkční rodinné prostředí)
- **Zabezpečovací detence** (extrémně nebezpeční mladiství)
- **Zabrání věci a části majetku** (má zabránit dalšímu použití předmětů spojených s trestnou činností)²¹

3.2.1 Ochranné léčení

Ochranné léčení představuje jedno z ochranných opatření, které lze uložit mladistvým podle § 21 odst. 1 písm. a) ZSVM. Smyslem ochranného léčení je nejen léčebně působit na pachatele provinění, který trpí duševní poruchou, poruchou osobnosti, nebo je závislý na návykových látkách, a jehož zdravotní stav je významným rizikovým faktorem pro další páčání trestné činnosti, ale také zajištění ochrany společnosti.

²⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 6. vyd. Praha: Leges, 2017. 488 s.

²¹ MIFEK, J. *Mravnostní kriminalita páchaná mladistvými pachateli.* Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. s. 178. ISBN 978-80-261-1201-3.

U mladistvých je při rozhodování o uložení tohoto opatření nutné přihlížet také k jejich vývojovým zvláštěnostem a potřebám, s cílem podpořit jejich začlenění do společnosti.²²

Úprava ochranného léčení je zakotvena v § 99 trestního zákoníku. V odstavci 1 tohoto ustanovení je stanoveno, kdy soud **musí povinně (obligatorně)** uložit ochranné léčení. Jedná se o případy, kdy:

- mladistvý pachatel spáchal provinění ve stavu snížené přičetnosti, případně ve stavu způsobeném duševní poruchou,
- nebo mladistvý, který není kvůli nepřičetnosti trestně odpovědný.

Posouzení duševního stavu mladistvého je v takových případech nezbytné a probíhá na základě znaleckého posudku.

Možnost **fakultativního uložení** ochranného léčení je upravena v § 99 odst. 2 trestního zákoníku. Soud může ochranné léčení uložit tehdy, pokud:

- mladistvý pachatel spáchal provinění ve stavu vyvolaném duševní poruchou, a současně představuje ve svobodném životě riziko pro okolí,
- nebo pokud mladistvý zneužívá návykové látky.

Pokud soud rozhodne o uložení ochranného léčení fakultativně, je povinen zároveň určit konkrétní formu léčby – například psychiatrickou (včetně sexuologické), protialkoholní nebo proti jiným závislostem.

Rozdíl mezi obligatorním a fakultativním uložení ochranného léčení spočívá v míře povinnosti soudu. Pokud zákon stanoví, že soud musí ochranné léčení uložit (tzv. *obligatorní uložení*), nemá v takovém případě možnost uvážení — ochranné léčení je povinné. Naopak při *fakultativním uložení* má soud možnost zvážit konkrétní okolnosti případu a rozhodnout, zda ochranné léčení uloží, nebo zvolí jiné vhodné opatření.

²² ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Prekriminalita dětí a kriminalita mladistvých, kterým byla uložena ochranná opatření: [(trestně právní, sociálně psychologické, pedagogické a léčebné aspekty)]*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002. s. 13. ISSN 1805-8876.

Pokud jde o formu výkonu ochranného léčení, podle § 99 odst. 4 trestního zákoníku soud rozhoduje, zda se uloží léčení ústavní nebo ambulantní, a to podle povahy onemocnění a dostupných možností zdravotnických zařízení.

U mladistvých je nejčastěji ukládáno ambulantní ochranné léčení, které umožňuje docházku do specializovaného zdravotnického zařízení při současném setrvání v přirozeném sociálním prostředí, jako je rodina či škola.

Ústavní ochranné léčení je vyhrazeno pro případy, kdy ambulantní forma není z lékařského hlediska nebo pro ochranu společnosti dostačující.

3.2.2 Ochranná výchova

Ochranná výchova je specifické ochranné opatření, jehož účelem je zajistit nápravu výchovného selhání u dětí a mladistvých a zároveň ochránit společnost. Její právní úprava je obsažena v § 21 odst. 1 písm. d) zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, přičemž výkon ochranné výchovy se řídí pravidly stanovenými v zákoně č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních. Ochranná výchova se ukládá:

- dětem mladším patnácti let, které se dopustily činu jinak trestného, za který by jinak mohl být uložen trest, avšak vzhledem ke svému věku nejsou trestně odpovědné,
- mladistvým, u nichž je zřejmé, že jiná výchovná nebo ochranná opatření nepostačují, aby byla zajištěna jejich náprava a ochrana společnosti.

Pro uložení ochranné výchovy musí být splněny následující podmínky:

- dítě nebo mladistvý se dopustil činu jinak trestného nebo provinění,
- rodinná nebo jiná výchova je zanedbaná, neúčinná, případně zcela selhala,
- jiná opatření (výchovná opatření, ochranné léčení apod.) nejsou dostatečná,
- je nezbytné zajistit jak ochranu společnosti, tak výchovné vedení dítěte.

Soud při rozhodování vždy posuzuje zájem dítěte a jeho vývojové potřeby, a přihlíží k možnostem rodinného a sociálního prostředí.

Výkon ochranné výchovy je realizován ve školských zařízeních pro výkon ochranné výchovy, která jsou zřízena podle zákona č. 109/2002 Sb. Jedná se zejména o diagnostické ústavy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy.²³ Tato zařízení zajišťují:

- bezpečné prostředí pro děti a mladistvé,
- vzdělávání, výchovné a terapeutické programy,
- podporu sociálního a osobnostního rozvoje,
- spolupráci s rodinou, pokud je to možné,
- přípravu na návrat do běžného života.

Ochranná výchova není stanovena na předem určenou dobu.

Soud pravidelně přezkoumává, zda důvody pro její výkon trvají. Pokud soud zjistí, že ochranná výchova již není potřebná, může rozhodnout o jejím ukončení a umožnit dítěti nebo mladistvému návrat do rodiny nebo do jiného vhodného prostředí.

Ochranná výchova je významným nástrojem, který umožňuje nápravu dětí a mladistvých v případech, kdy jiná opatření nestačí. Jejím cílem není pouze izolace dítěte, ale především podpora jeho osobnostního a sociálního rozvoje, aby mohl v budoucnu vést řádný život ve společnosti. Dobře realizovaná ochranná výchova tak přispívá k prevenci recidivy a k ochraně společnosti.

3.2.3 Zabezpečovací detence

Zabezpečovací detence je ochranné opatření krajního charakteru, které se v případě mladistvých využívá zcela výjimečně. Jejím hlavním cílem je ochránit společnost před nebezpečnými pachateli, u nichž běžná léčba nebo jiná opatření selhávají. Při jejím ukládání je třeba vždy respektovat zásadu přiměřenosti a pečlivě zvažovat, zda nelze mladistvého ovlivnit méně invazivními nástroji. Samotný výkon detence je pak zaměřen nejen na ochranu společnosti, ale také na terapeutické a výchovné působení na

²³ MIFEK, J. *Mravnostní kriminalita páchaná mladistvými pachateli*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. s. 182. ISBN 978-80-261-1201-3.

mladistvého, s cílem podporovat jeho resocializaci a dlouhodobé snižování rizikovosti jeho chování.

Zákon umožňuje její obligatorní i fakultativní uložení, v závislosti na konkrétních okolnostech případu. Soud, je povinen uložit zabezpečovací detenci mladistvému, který:

- spáchal úmyslné provinění, za které by byl u dospělého stanoven trest za zločin, a čin spáchal ve stavu snížené přičetnosti nebo stavu vyvolaném duševní poruchou,
- je nepřičetný, ale dopustil se provinění, které by odpovídalo závažnému trestnému činu u dospělého, a ukazuje se, že ochranné léčení není dostačující k ochraně společnosti.

Fakultativně pak může soud zabezpečovací detenci uložit například v případě, že:

- mladistvý spáchal úmyslné provinění ve stavu vyvolaném duševní poruchou, jehož spáchání vzbuzuje obavu z budoucí nebezpečnosti, a ochranné léčení by nebylo dostatečné,
- mladistvý zneužívá návykové látky a v jejich důsledku spáchal zvláště závažné úmyslné provinění (například násilný trestný čin), přičemž není reálné očekávat, že by jeho ochrana společnosti byla dosažitelná jinými opatřeními.

Zabezpečovací detence je vykonávána v detenčním ústavu, který zajišťuje zvláštní režim s lékařským, psychologickým, vzdělávacím, pedagogickým a rehabilitačním programem. Cílem tohoto opatření je nejen chránit společnost, ale také ovlivnit osobnostní a sociální rozvoj mladistvého, a pokud možno jej připravit na přechod k méně restriktivnímu opatření, například ústavnímu ochrannému léčení.²⁴

3.2.4 Zabrání věci a části majetku

Zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty je ochranné opatření majetkového charakteru, jehož účelem je ochránit společnost před nebezpečnými věcmi nebo předměty, které mohou být zneužity k další trestné činnosti. K zabrání věci dochází například tehdy, pokud by její ponechání v držení pachatele nebo jiných osob mohlo

²⁴ HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. Právní instituty. V Praze: C. H. Beck, 2013. s. 148. ISBN 978-80-7400-450-6.

představovat budoucí ohrožení veřejného pořádku nebo bezpečnosti. Typicky se může jednat například o zbraně, omamné a psychotropní látky, padělané předměty nebo jiné věci související s pácháním trestné činnosti.

Toto opatření je v právní úpravě vymezeno v § 101 a násl. trestního zákoníku, přičemž podmínky pro jeho uložení jsou podrobně uvedeny zejména v § 70 odst. 2 písm. a). U mladistvých se zabránění věci využívá pouze výjimečně, zpravidla v souvislosti s proviněními, jako je nedovolené ozbrojování, držení omamných a psychotropních látek, nebo v případech, kdy je zabránění věci nezbytné k ochraně společnosti. Soud může rozhodnout o zabránění věci, pokud je prokázáno, že:

- věc byla určena ke spáchání provinění,
- nebo byla proviněním získána,
- případně je ji třeba zabránit z jiného důležitého důvodu (například jde o věc, jejíž držení je v rozporu se zákonem).

Cílem tohoto opatření je zabránit, aby tyto věci mohly být v budoucnu zneužity k dalšímu protiprávnímu jednání, a zároveň tím posílit preventivní působení na pachatele i jeho okolí.

3.3 Trestní opatření

Trestní opatření jsou obdobou trestů pro dospělé pachatele, ale přizpůsobena mladistvým. Mají sankční povahu a zahrnují stigmatizující dopad, proto by se měly ukládat s rozvahou a preferovat se mají spíše výchovné a individuální přístupy.

Zákon klade důraz na restorativní justici, snahu nenálepkovat mladistvého jako kriminálního, spíše ho napravit.

Trestní opatření ukládá výhradně soud pro mládež po projednání provinění v trestním řízení. Vychází ze zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Taxativní výčet trestních opatření:

- **Obecně prospěšné práce** (vandalismus, drobné majetkové trestné činy),
- **Peněžitě opatření** (drobné krádeže u starších mladistvých),
- **Peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu,**
- **Propadnutí věci** (nelegální zbraně nebo drogy),
- **Zákaz činnosti** (u dopravních provinění),
- **Zákaz držení a chovu zvířat,**
- **Vyhoštění,**
- **Domácí vězení,**
- **Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,**
- **Odnětí svobody podmíněně na zkušební dobu,**
- **Odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,**
- **Odnětí svobody nepodmíněně.** ²⁵

3.3.1 Obecně prospěšné práce

Jedním z nejčastěji ukládaných opatření jsou obecně prospěšné práce, které spočívají ve vykonávání určité činnosti ve prospěch společnosti, a to bez nároku na odměnu. Opatření obecně prospěšných prací upravuje ustanovení § 26 odst. 1 ZSVM, kdy tak činí s odkazem na trestní zákoník. Podmínkou trestního zákoníku, stanovenou v § 62 až § 65 je, aby taková práce byla přiměřená věku a zdravotnímu stavu mladistvého a aby nezasahovala do jeho školní docházky či příznivého vývoje. Obecně prospěšnými

²⁵ MIFEK, J. *Mravnostní kriminalita páchaná mladistvými pachateli*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. s. 184. ISBN 978-80-261-1201-3.

pracemi může být především úklid veřejných prostranství, či pomoc v sociálních zařízeních. Toto opatření je šetrné, neodtrhává mladistvého ze společnosti a zároveň jej vede k odpovědnosti. Jeho cílem je vyvolat pozitivní změnu v hodnotové orientaci mladistvého a současně mu umožnit nahradit škodu způsobenou společností.

3.3.2 Peněžitě opatření

Další formou sankce je peněžitě opatření, které je obdobou peněžitého trestu, dle trestního zákoníku. Podmínkou, stanovenou v § 27 odst. 1 ZSVM pro jeho uložení je, aby byl mladistvý výdělečně činný. Pokud tato podmínka není splněna, opatření nelze uložit. Ukládá se buď jako samostatné opatření, nebo v kombinaci s jiným. Finanční sankce může mít výchovný dopad, ale její využití je omezené právě nutností, aby mladistvý měl příjem. Ustanovení § 27 odst. 5 ZSVM upravuje možnost přeměny peněžitého opatření na trestní opatření odnětí svobody, kdy se každá zcela nezaplacená částka odpovídající jedné denní sazbě počítá za jeden den odnětí svobody. Cílem opatření je podpořit uvědomění si důsledků vlastního jednání a odpovědnosti za způsobenou škodu. Variací tohoto je peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu.

3.3.3 Peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu

Peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu slouží jako motivační prvek. Samotná sankce se neprovádí, pokud mladistvý během zkušební doby dodržuje stanovené podmínky. Pokud mladistvý splní stanovené podmínky, opatření se neprovede. Tento přístup vyjadřuje důvěru ve schopnost nápravy a současně motivuje mladistvého k odpovědnému chování a uložení tohoto opatření je na místě v případech, kdy samotná pohrůžka trestním opatřením bude dosaženo i bez jeho výkonu, a to vzhledem k osobě mladistvého, zejména s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu, prostředí, ve kterém žije a pracuje a k okolnostem případu, o tomto pojednává ustanovení § 28 odst. 1 písm. a) ZSVM. Cílem opatření je prevence opětovného porušení práva bez nutnosti ihned uplatňovat represivní prvek sankce.

3.3.4 Propadnutí věci

Dalším opatřením je propadnutí věci, které přichází v úvahu v případech, kdy věc souvisí se spácháním provinění, například byla použita k jeho spáchání nebo jím byla získána. Uložení tohoto opatření dochází k odstranění nebezpečných prostředků a

symbolickému aktu nesouhlasu společnosti s jejich zneužitím. Cílem je zabránit opakování činu a současně chránit veřejný pořádek.

3.3.5 Zákaz činnosti

Zákaz činnosti se uplatňuje tehdy, pokud je žádoucí, aby mladistvý nemohl vykonávat konkrétní činnosti, u níž by hrozilo opakování nežádoucího jednání. Především se jedná o řízení motorového vozidla. Tento zákaz může být uložen i preventivně, pokud existuje riziko, že by se mladistvý dopustil podobného jednání znovu. Cílem je ochránit společnost a zároveň mladistvého vést k uvědomění si následků svého chování v konkrétní oblasti činnosti. Subsidiárně se užije úprava trestního zákoníku, konkrétně § 73 a § 74. Obdobně lze uložit i zákaz držení a chovu zvířat, zejména v případech týrání zvířat.

3.3.6 Zákaz držení a chovu zvířat

Zákaz držení a chovu zvířat, upraveno v § 26 odst. 3 ZSVM, představuje specifické trestní opatření, které reflektuje zvýšenou potřebu ochrany zvířat před týráním a jiným nevhodným zacházením. Toto opatření lze uložit tehdy, pokud se mladistvý dopustil provinění, jehož povaha ukazuje na nedostatek základních etických a morálních postojů vůči živým tvorům. Cílem tohoto opatření je předejít opakování obdobného jednání v budoucnu, zároveň působit preventivně a výchovně.

3.3.7 Vyhoštění

Vyhoštění, dle § 26 odst. 5 ZSVM představuje krajní a výjimečné opatření, které lze uložit pouze cizincům, a to za předpokladu, že nejsou dány překážky z hlediska mezinárodního práva nebo právní ochrany, například u nezletilých žadatelů o azyl. V praxi se toto opatření uplatňuje zřídka a představuje spíše výjimečný nástroj reakce na provinění. Jeho cílem je zabránit opětovnému páchání trestné činnosti na území České republiky.

3.3.8 Domácí vězení

Mezi další alternativní opatření patří domácí vězení, jenž je upraveno v ustanovení § 26 odst. 2 ZSVM, při kterém je mladistvý povinen zdržovat se v určenou dobu na stanoveném místě, nejčastěji v místě bydliště. Cílem tohoto opatření je přiměřeně omezit

svobodu mladistvého bez jeho úplného vyčlenění ze společnosti. Cílem opatření je zabránit nežádoucímu sociálnímu kontaktu, ale zároveň nepřerušit přirozené vazby a proces resocializace.

3.3.9 Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

Ustanovení § 26 odst. 4 ZSVM umožňuje uložit mladistvému trestní opatření zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, čímž se předchází opakování provinění v rizikovém prostředí, například při výtržnostech na sportovních utkáních. Cílem je prevence recidivy a ochrany veřejného pořádku a bezpečnosti.

Obecně lze k trestnímu opatření odnětí svobody mladistvému říci, že důležitou změnou oproti úpravě trestního zákoníku je § 31 odst. 1 ZSVM, podle kterého se trestní sazby stanovené v trestním zákoníku u mladistvých snižují na polovinu, přičemž však horní hranice trestní sazby nesmí překračovat pět let a dolní hranice jeden rok. Toto snížení je projevem specifického přístupu k delikventní mládeži, který se jako červená nit proplétá celým zákonem. Výjimku tvoří § 31 odst. 3 ZSVM, který stanoví podmínky, za kterých může soud pro mládež uložit mladistvému trestní opatření odnětí svobody na pět až deset let:

- mladistvý spáchal provinění, za které trestní zákoník dovoluje uložit výjimečný trest,
- povaha a závažnost provinění je vzhledem k zvlášť zavržení hodnému způsobu provedení činu nebo zvlášť zavržení hodné pohnutce nebo zvlášť těžkému a těžko ospravedlnitelnému následku mimořádně vysoká,
- odnětí svobody v rozmezí dle § 31 odst. 1 ZSVM by k dosažení účelu trestního opatření nepostačovalo.²⁶

3.3.10 Odnětí svobody podmíněně na zkušební dobu

Jedním z nejprísnejších opatření jsou různé formy odnětí svobody. Prvním z nich je podmíněné odsouzení k odnětí svobody, které se neprovádí ihned, pokud mladistvý v průběhu zkušební doby plní uložené podmínky. Tato forma opatření může být spojena s dohledem probačního úředníka.

²⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 6. vydání. Praha: Leges, 2017. s. 454. ISBN 978-80-7502-248-6.

3.3.11 Odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem

Podmíněné odsouzení k odnětí svobody s dohledem je přísnější formou předchozího opatření. Mladistvý je v průběhu zkušební doby pod dohledem probačního pracovníka, který sleduje jeho chování, školní docházku a sociální vztahy.

Opatření je vhodné pro rizikovější případy. Jeho cílem je systematicky podporovat nápravu mladistvého prostřednictvím vedení a kontroly.

3.3.12 Odnětí svobody nepodmíněně

V krajních případech lze mladistvému uložit i nepodmíněné odnětí svobody, které znamená faktický nástup výkonu trestu v příslušném zařízení. Toto opatření je považováno za *ultima ratio*, tedy zcela krajní řešení, kdy selhaly všechny ostatní výchovné a resocializační nástroje. Cílem je ochrana společnosti a intenzivní resocializace mladistvého v kontrolovaném prostředí.

Trestní opatření ukládaná mladistvým představují specifickou kategorii sankcí, která se svým charakterem zásadně liší od trestů ukládaným dospělým pachatelům. Jejich hlavním smyslem není represivní postih, ale především výchova, prevence a podpora nápravy mladistvého ve společnosti. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže proto výslovně stanovuje, že při rozhodování je nezbytné přihlížet k osobnosti mladistvého, jeho věku, rozumové vyspělosti a k možnosti jeho vedení a výchovy.

4 Role jednotlivých institucí

Systém soudnictví ve věcech mládeže je založen na principu mezioborové spolupráce. Řízení ve věcech mladistvých se neomezuje pouze na činnost soudu a státního zastupitelství, ale vyžaduje aktivní zapojení celé řady dalších institucí, které se podílejí jak na samotném řízení, tak na následné resocializaci mladistvého pachatele.

Mezi klíčové subjekty, které v tomto procesu plní nezastupitelnou roli, patří především Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), Probační a mediační služba (PMS), soudy pro mládež, státní zastupitelství a Policie České republiky. Tyto instituce spolu úzce spolupracují již od fáze přípravného řízení, přes hlavní líčení, až po výkon jednotlivých opatření.²⁷

Jejich společným cílem je nejen spravedlivé posouzení činu mladistvého, ale také vytvoření podmínek pro jeho nápravu, resocializaci a opětovné začlenění do společnosti, při současném respektování zásad stanovených zákonem o soudnictví ve věcech mládeže a mezinárodními úmluvami.

4.1 Státní zastupitelství

Státní zastupitelství v České republice tvoří soustava státních orgánů, které v trestním řízení zastupují stát. Jeho hlavním úkolem je podávání veřejné žaloby jménem státu a výkon dozoru nad zákonností trestního řízení. Postavení a působnost státního zastupitelství upravuje zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

Státní zastupitelství tvoří čtyřstupňová soustava:

- nejvyšší státní zastupitelství,
- vrchní státní zastupitelství,
- krajská státní zastupitelství,
- okresní státní zastupitelství.

Státní zástupci zároveň vystupují před soudem a navrhují uložení vhodných opatření či trestů. V trestním řízení proti mladistvým představuje státní zastupitelství

²⁷ ŠÁMAL, Pavel; MUSIL, Jan a KUČTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Academia iuris. V Praze: Beck, 2013. s. 258. ISBN 978-80-7400-496-4.

jeden z klíčových orgánů činných v trestním řízení. Jeho postavení a pravomoci upravuje zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství a ZSVM.

V řízení proti mladistvým vykonává státní zastupitelství veřejnou žalobu, dohlíží na zákonnost řízení a chrání veřejný zájem. Zároveň má však v řízení se zvláštním zřetelem k věku pachatele i výchovnou a preventivní roli — jeho činnost směřuje k nalezení co nejvhodnější formy vyřízení věci, která umožní resocializaci mladistvého a ochrání společnost.

Státní zastupitelství v řízení proti mladistvým:

- dohlíží na průběh přípravného řízení,
- rozhoduje o tom, zda podá obžalobu, nebo využije možnosti odklonů (například podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, podmíněné zastavení trestního stíhání, dohoda o narovnání),
- spolupracuje s PMS při využívání restorativních postupů,
- účastní se hlavního líčení před soudem pro mládež a navrhuje vhodná výchovná, ochranná či trestní opatření.

V řízení ve věcech mládeže je zásadní, že státní zástupce posuzuje nejen samotné provinění, ale také osobnost mladistvého, jeho prostředí a možnosti ovlivnění. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže přímo ukládá státnímu zástupci, aby při svém postupu dbal především na výchovné působení opatření a aby vždy zvažoval, zda je možné využít alternativní způsoby řešení věci bez nutnosti podání obžaloby.

V soudním okrese Příbram je řízení ve věcech mladistvých vedeno ve spolupráci s Okresním státním zastupitelstvím v Příbrami, jehož specializovaní státní zástupci pro mládež se dlouhodobě podílejí na koordinaci praxe v této oblasti.

4.2 Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD)

Orgán sociálně právní ochrany dětí má zásadní preventivní a podpůrnou roli. Jedná se o zásadní státní instituci pro ochranu dětí v ČR a spadá pod obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Hlavním právním rámcem je zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. Pracovníci OSPOD se do kontaktu s mladistvými dostávají ještě před zahájením trestního řízení, zejména v rámci řešení přestupků nebo problematičného chování.

V případě trestního řízení je OSPOD informován a jeho pracovníci se často účastní samotných jednání u soudu jako tzv. kolizní opatrovníci, kteří hájí zájmy mladistvého. OSPOD spolupracuje se soudy, státním zastupitelstvím i PMS, a to jak při navrhování vhodných opatření, tak při jejich výkonu. Jedním z důležitých nástrojů OSPOD je individuální plán ochrany dítěte, který může obsahovat kroky k zajištění řádné výchovy prevenci další kriminality. Pracovníci OSPOD také sledují situaci v rodině mladistvého a mohou doporučit například zapojení do rodinné terapie nebo zprostředkování odborné pomoci.

4.3 Soudy pro mládež

Soudy pro mládež jsou specializované soudy, které se věnují projednávání trestných činů spáchaných mladistvými. Jeho hlavním úkolem je spravedlivé a zákonné rozhodování o proviněních mladistvých a současně uplatňování takových opatření, která povedou k jejich resocializaci a prevenci další trestné činnosti. Jejich činnost je upravena zejména zákonem č. 218/2003 Sb., přičemž soudce pro mládež musí splňovat zvláštní odborné předpoklady v oblasti psychologie, pedagogiky nebo sociální práce.

Soudy pro mládež mají při rozhodování širokou škálu možností, mohou ukládat všechny druhy výše uvedených opatření a působí na všech úrovních soudní soustavy:

- okresní soudy (v Praze obvodní) → rozhodují v řízení v prvním stupni,
- krajské soudy → rozhodují ve věcech závažnější trestné činnosti a v odvolacím řízení,
- nejvyšší soud ČR → v řízení o dovolání.

Soudce, který vykonává funkci soudce pro mládež, musí být speciálně vyškolen a mít znalosti z oblasti psychologie vývoje mládeže, pedagogiky a sociální práce. Tato specializace je zásadní pro to, aby při rozhodování byly plně respektovány specifické potřeby mladistvých pachatelů. V průběhu řízení soud pro mládež:

- hodnotí osobnost mladistvého, jeho prostředí a příčiny protiprávního chování,
- volí vhodné výchovné, ochranné nebo trestní opatření, které bude odpovídat nejen spáchanému provinění, ale především individuálním potřebám mladistvého,

- v případě potřeby spolupracuje s dalšími subjekty, zejména s OSPOD, Probační a mediační službou, státním zastupitelstvím a dalšími odborníky.

4.4 Probační a mediační služba (PMS)

Probační a mediační služba (dále jen PMS) představuje v systému soudnictví ve věcech mládeže velmi důležitou instituci, která umožňuje využívat alternativní přístupy k řešení kriminality mládeže. Její činnost je upravena zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.

PMS usiluje o vyrovnaní zájmů společnosti, oběti a pachatele. V oblasti mládeže se zaměřuje na restorativní přístup — tedy na to, aby byl mladistvý veden k odpovědnosti za své jednání, chápal jeho důsledky a současně dostal možnost nápravy.

V souladu s interním metodickým pokynem Probační a mediační služby²⁸ je v práci s mladistvými kladen důraz na restorativní přístup. PMS usiluje o to, aby mladistvý pochopil důsledky svého jednání, přijal za něj osobní odpovědnost a aby byla věnována pozornost také potřebám poškozeného.

S každým mladistvým je v rámci činnosti PMS zpracováván individuální plán práce, který vychází z komplexního posouzení osobnosti mladistvého, jeho rodinného zázemí a dalších kriminogenních faktorů. Tento plán umožňuje cíleně ovlivňovat rizikové faktory a podporovat pozitivní změny v chování mladistvého.

V rámci své činnosti PMS úzce spolupracuje s dalšími institucemi, zejména s OSPOD, soudy, státním zastupitelstvím, školami a zdravotnickými zařízeními. Významnou součástí práce PMS je rovněž podpora využívání alternativních způsobů vyřízení věci, jako je například dohoda o narovnání, podmíněné zastavení trestního stíhání nebo podmíněné odložení podání návrhu na potrestání.

PMS hraje klíčovou roli:

- v přípravném řízení — může se podílet na dohodě o narovnání, mediaci mezi pachatelem a poškozeným,

²⁸ PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČR. *Práce s mládeží*. Interní metodický pokyn. Praha: Probační a mediační služba, 2021.

- při návrzích na uložení výchovných a trestních opatření — zpracovává hodnocení osobnosti mladistvého, jeho prostředí a navrhuje vhodná opatření,
- při výkonu uložených opatření — dohlíží například na výkon obecně prospěšných prací, dohledu probačního úředníka nebo na plnění jiných výchovných povinností,
- v rámci mediačních činností — podporuje vyrovnaní mezi pachatelem a poškozeným.

Ve správním obvodu okresu Příbram působí středisko PMS, které úzce spolupracuje se soudem pro mládež, státním zastupitelstvím a orgánem sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) při řešení případů mladistvých pachatelů. Jeho činnost je zaměřena jak na individuální práci s mladistvými, tak na koordinaci mezioborové spolupráce.

5 Praktické využití opatření u mladistvých v okrese Příbram

Tato část bakalářské práce navazuje na teoretické vymezení výchovných a trestních opatření ukládaných mladistvým v České republice a zaměřuje se na jejich konkrétní uplatnění v aplikační praxi. Cílem je zjistit, která opatření jsou soudy a dalšími institucemi nejčastěji využívána, za jakých okolností jsou ukládána a jaké faktory ovlivňují rozhodování o jejich volbě. Důraz je kladen na soudní praxi v okrese Příbram, kde byla navázána spolupráce se soudci pro mládež, pracovníky Probační a mediační služby a orgánu sociálně-právní ochrany dětí v Dobříši. Analýza vychází z kvantitativních statistických údajů a kvalitativních poznatků z praxe jednotlivých institucí.

5.1 Soudní praxe ve věcech mladistvých v soudním okrese Příbram

Hlavním cílem rozhodování soudů pro mládež není pouze ochrana společnosti, ale zejména podpora pozitivního rozvoje mladistvého, aby v budoucnu vedl řádný život bez páchání trestné činnosti. Typickým rysem řízení ve věcech mladistvých je skutečnost, že represivní opatření by měla být až poslední volbou, přičemž prvořadý důraz je kladen na nápravu a resocializaci mladistvého pachatele.

Tato část práce čerpá z poznatků získaných mimo jiné v rámci konzultace se soudkyní pro mládež Mgr. Michaelou Kalnou, působící u Okresního soudu v Příbrami. V případech odvolacího řízení ve věcech mladistvých rozhoduje Krajský soud v Praze.

Z konzultací vyplývá, že v rámci soudního okresu Příbram je v řízeních vedených proti mladistvým nejčastěji ukládáno trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu. Tento typ opatření je volen zejména s ohledem na charakter projednávané trestné činnosti, kde samotné výchovné či ochranné opatření by bylo z hlediska účelu nedostačující. V případech méně závažné trestné činnosti nebo při pozitivním postoji mladistvého k věci (například kritický náhled – sebereflexe, náhrada škody, omluva) bývá využito podmíněného zastavení trestního stíhání či upuštění od uložení trestního opatření.

Kritéria pro volbu konkrétního typu opatření vychází primárně ze zákonných ustanovení, zejména z § 9 odst. 1 ZSVM a dále podle individuálních okolností případu, přičemž klíčovou roli při rozhodování hrají rovněž kritéria dle § 39 trestního zákoníku a § 3 odst. 3 ZSVM. Co se týče účinnosti jednotlivých opatření, ta je dle sdělení soudu

individuální a závisí na konkrétním mladistvém, jeho osobnosti a rodinném zázemí. O jednotné účinnosti jednotlivých opatření tak v praxi není možné uvažovat.

Dohody mezi státním zastupitelstvím, orgánem sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) a soudem, tzv. předjednání, nejsou v soudní praxi příliš využívány. Častěji je rozhodování soudu podpořeno stanoviskem PMS.

Za období 2012 až 2022 bylo u Okresního soudu v Příbrami projednáno celkem 168 věcí vedených ve věcech mladistvých. V uvedeném období byla uložena tato opatření:

- 83 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu,
- 10 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu s dohledem,
- 13 trestních opatření obecně prospěšných prací,
- 6 trestních opatření odnětí svobody nepodmíněně,
- 4 trestní opatření propadnutí věci,
- 4 trestní opatření zákazu činnosti,
- 2 peněžitá opatření.

Zbývajících 46 řízení bylo vyřízeno jiným způsobem – podmíněné zastavení či zastavení trestního stíhání, postoupení, upuštění od uložení trestního opatření či podmíněné upuštění od uložení trestního opatření, zproštění apod.

V rámci analyzovaného souboru bylo tedy v daném období uloženo celkem 168 trestních opatření mladistvým pachatelům a u 29 z těchto případů (tj. přibližně 17 %) došlo k opakovanému provinění po předchozím uložení opatření, což lze považovat za míru recidivy v daném vzorku.

Pro srovnání, odborné studie realizované Institutem pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP) uvádějí, že recidiva mezi mladistvými pachateli v České republice dosahuje až 48 %, přičemž u části pachatelů dochází k opakovanému porušování zákona i několikrát po sobě. Dlouhodobé sledování rovněž ukazuje, že míra recidivy u dospělých osob po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody činí přibližně 46–47 % v horizontu sedmi let, což znamená, že recidiva mladistvých je srovnatelná nebo mírně vyšší než u dospělé populace.

Tento rozdíl může být dán vyšší impulzivitou, nižší sociální stabilitou či absencí ochranného rodinného zázemí u části mladistvých. Výsledky zároveň ukazují, že recidiva mladistvých představuje výzvu k řešení pro trestní justici i preventivní politiku státu.

5.2 Možnosti předjednání uložení opatření a využití odklonů v praxi

Vedle samotného rozhodování soudu o uložení opatření umožňuje ZSVM i alternativní přístupy k řešení trestních věcí mladistvých, zejména formou tzv. předjednání o uložení opatření a využíváním odklonů v praxi. Tyto instituty slouží k nalezení konsenzu mezi mladistvým pachatelem, obětí a orgány činnými v trestním řízení ještě před samotným rozhodnutím soudu a využívají se především u méně závažných provinění.

Předjednání může probíhat v rámci odklonů trestního řízení, jako je podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, narovnání nebo dohoda o vině a trestu. Klíčovou roli v tomto procesu sehrává PMS, která zajišťuje komunikaci mezi účastníky, vede mladistvého k převzetí odpovědnosti a dohlíží na naplnění dohodnutých závazků (například omluva oběti, náhrada škody, absolvování programu sociálního výcviku apod.). Výhodou tohoto přístupu je nejen možnost zohlednit individuální okolnosti případu, ale také šance mladistvého na vyřešení situace bez stigmatizace v podobě trestního opatření. Běžně bývá tento postup využíván především v případech majetkových deliktů nebo násilí mezi vrstevníky, pokud je pachatel ochoten spolupracovat a jeho chování není opakované či výrazně rizikové.

5.3 Praktický pohled OSPOD Dobříš na efektivitu opatření ukládaných mladistvým

V rámci zpracování této práce byly využity také poznatky získané z odborné konzultace s Bc. Václavem Brejchou, kurátorem pro děti a mládež na Oddělení sociálně-právní ochrany dětí Městského úřadu Dobříš (OSPOD)

Kurátor potvrdil, že role OSPOD při návrhu či doporučení konkrétního opatření soudu je v praxi zásadní. Opatření, která jsou mladistvému ukládána, musí v první řadě splňovat podmínku výchovného efektu. Tedy, ukládají se opatření, která nejsou sankcí za spáchané protiprávní jednání, nýbrž opatření, která by měla přispět k tomu, aby se ho

mladistvý nadále nedopouštěl. To je zásadní rozdíl od řízení dospělých, kde se jedná o trest za jednání.

V případě mladistvých jde o opatření směřující do budoucnosti. Soud proto zásadně vychází ze znalosti rodinného zázemí, osobnosti mladistvého a prostředí, v němž vyrůstá, aby bylo zajištěno, že uložené opatření bude skutečně výchovně účinné. Pro tento účel jsou informace poskytnuté OSPOD pro soud klíčové.

Spolupráce mezi OSPOD, soudem a PMS probíhá na velmi úzké úrovni, zejména formou poskytování zpráv a návrhů k rozhodnutí o uložení opatření. Kurátor pro děti a mládež rovněž komunikuje s právními zástupci mladistvého. Naopak praxe předjednávání opatření před jejich uložením soudem není v rámci OSPOD Dobříš dosud využívána.

Sledování plnění uložených opatření ze strany OSPOD probíhá zejména v případech, kdy je opatření spojeno s určitým dohledem, nebo trvá až do jeho splnění (například při uložení ochranné výchovy, výchovných opatření či trestu obecně prospěšných prací). Kurátor v těchto případech vede spis dítěte dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a případně sestavuje **plán ochrany dítěte**, jehož součástí jsou i cíle vázané na plnění daného opatření. V případě neplnění uložených povinností nemá OSPOD žádné formální donucovací prostředky. Jeho působení je primárně výchovné a motivační – prostřednictvím pohovorů, doprovázení a podpory dítěte. Vynucování opatření je podle zákona výhradně v kompetenci soudu, který je uložil.

Z hlediska efektivity uložených opatření je podle zkušeností kurátora situace vždy vysoce individuální. V některých případech má velmi pozitivní dopad již samotné projednání věci před soudem a uložení mírného výchovného opatření, například napomenutí s výstrahou. V jiných situacích je nutné přistoupit k intenzivnějším opatřením, přičemž největšího účinku bývá dosahováno tehdy, pokud se dítě aktivně podílí na odstraňování následků svého jednání.

Jedním z nejvýznamnějších praktických problémů při práci s mladistvými pachateli je situace, kdy má dítě nařízenou ústavní výchovu. V takovém případě bývá jeho motivace k plnění dalších uložených opatření výrazně snížena, neboť ústavní výchovu samo často vnímá jako formu trestu. Naopak nespolupráce ze strany rodičů nebyla podle zkušeností kurátora identifikována jako zásadní problém.

Za významnou překážku efektivního působení může být považována zejména délka trestního řízení a s ní související průtahy, které mohou oslabit bezprostřední výchovný účinek uložených opatření.

Z pohledu celkového nastavení systému hodnotí kurátor současný právní rámec zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (ZSVM), jako funkční a odpovídající praxi. Za žádoucí však považuje, aby OSPOD nebyl nadměrně využíván v kontrolní roli, neboť převzetí čistě dozorové funkce může negativně ovlivnit vztah kurátora k dítěti a působit kontraproduktivně z hlediska výchovného působení.

Shrneme-li tedy výše uvedené, tak ze statistických údajů Okresního soudu v Příbrami vyplývá, že v letech 2012–2022 bylo řešeno celkem 168 případů provinění mladistvých. Nejčastěji ukládaným opatřením bylo trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (83 případů). Tato skutečnost dokládá preferenci soudu pro méně represivní řešení, současně však naznačuje, že samostatné uložení ochranných či výchovných opatření je ze strany soudu vnímáno jako nedostatečné.

Nepodmíněné odnětí svobody bylo uloženo pouze ve výjimečných případech (6x), což potvrzuje, že tato opatření jsou využívána pouze tam, kde selhaly ostatní formy intervence.

Kritéria pro volbu konkrétního opatření vycházejí ze zákona a jsou přísně individualizována – zohledňuje se nejen povaha provinění, ale i osobnost mladistvého, míra sebereflexe a rodinné zázemí. Z těchto důvodů nelze účinnost jednotlivých opatření hodnotit jednotně – je vždy podmíněna konkrétní situací a kontextem daného případu.

Za pozornost stojí i fakt, že podle sdělení soudkyně nejsou v praxi příliš využívány tzv. dohody mezi státním zastupitelstvím, OSPOD a soudem (tzv. předjednání), ačkoliv se jedná o zákonem předpokládaný nástroj. Větší váhu má stanovisko PMS, které slouží jako důležité vodítko při rozhodování soudu.

Dílčím poznatkem z rozhovorů s odborníky je rovněž to, že ačkoliv nedochází k výraznému nárůstu kyberkriminality mezi mladistvými, pozorován je trend narůstající brutality a agresivity u činů, kterých se mladiství dopouštějí. Tento vývoj je znepokojující a je třeba mu věnovat zvýšenou pozornost i v oblasti prevence.

Závažnějším zjištěním je skutečnost, že ve 29 případech došlo během sledovaného období **k opakované trestné činnosti**, což naznačuje potřebu hlubší práce s některými mladistvými a jejich rodinami – nejen na úrovni soudní, ale i v oblasti preventivní a podpůrné (například prostřednictvím OSPOD, PMS či školských zařízení).

5.4 Účinnost opatření a dopady na příslušné osoby a jejich rodiny

Jak bylo již výše zmíněno, cílem výchovných, ochranných a trestních opatření ve vztahu k mladistvým není pouze potrestání, ale především jejich výchova a resocializace. Efektivita těchto opatření je do značné míry ovlivněna individuálními charakteristikami mladistvého a jeho sociálním zázemím.

Z dostupných konzultací a vyjádření odborníků vyplývá, že mladiství vyrůstající v podporujícím rodinném prostředí mají často vyšší šanci na úspěšné zvládnutí opatření a nižší riziko recidivy. Rodina zde plní roli stabilizujícího činitele, zajišťuje zpětnou vazbu a motivaci ke změně chování. Naproti tomu mladiství umístění v ústavních zařízeních, kteří se mnohdy potýkají s absencí přirozené autority, traumaty a dlouhodobou nestabilitou, bývají vůči opatřením méně vnímaví a hrozí u nich opakované páchaní provinění.

Z konkrétní praxe v okrese Příbram vyplývá, že například v roce 2017 došlo k významnému nárůstu počtu provinění v důsledku opakovaných útěků jednoho chovance z výchovného ústavu, kterému byla nařízena ochranná výchova. Každý útěk byl posuzován jako samostatné provinění (maření výkonu úředního rozhodnutí), což zásadně ovlivnilo statistiky. Případ tak ilustruje limity účinnosti opatření u mladistvých, kteří nejsou zakotveni v přirozeném rodinném prostředí.

Původním záměrem autorky bylo získat detailnější poznatky o účinnosti opatření prostřednictvím osobního rozhovoru se zástupci Probační a mediační služby v Příbrami, kteří se přímo podílejí na vedení mladistvých při výkonu alternativních trestů a dalších opatření. Z důvodu časové vytíženosti pracovníků se však osobní konzultaci nepodařilo uskutečnit. Přesto byla využita poskytnutá interní metodika PMS a poznatky získané z komunikace s dalšími subjekty, zejména s OSPOD a soudem pro mládež, které se na rozhodovacím a podpůrném procesu rovněž podílejí.

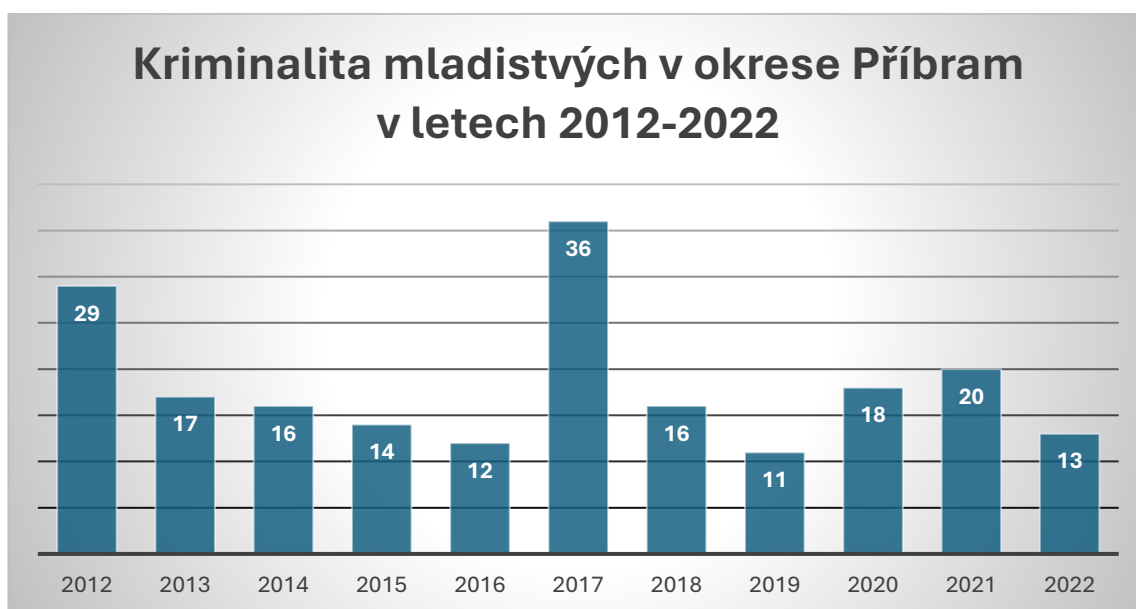
6 Analýza vývoje kriminality mladistvých v okrese Příbram

Následující tabulka zachycuje vývoj kriminality mladistvých v okrese Příbram v letech 2012–2022. Vzhledem k tomu, že statistické údaje o kriminalitě mladistvých na úrovni jednotlivých okresů nejsou veřejně dostupné, byla data získána na základě spolupráce a odborné konzultace s npor. Mgr. Pavlem Bílým, velitelem Obvodního oddělení Policie ČR Dobříš.

Tabulka č. 1: Kriminalita mladistvých v okrese Příbram v letech 2012-2022.

Zdroj: Databáze Policie České republiky.

Roky	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Celková kriminalita	29	17	16	14	12	36	16	11	18	20	13

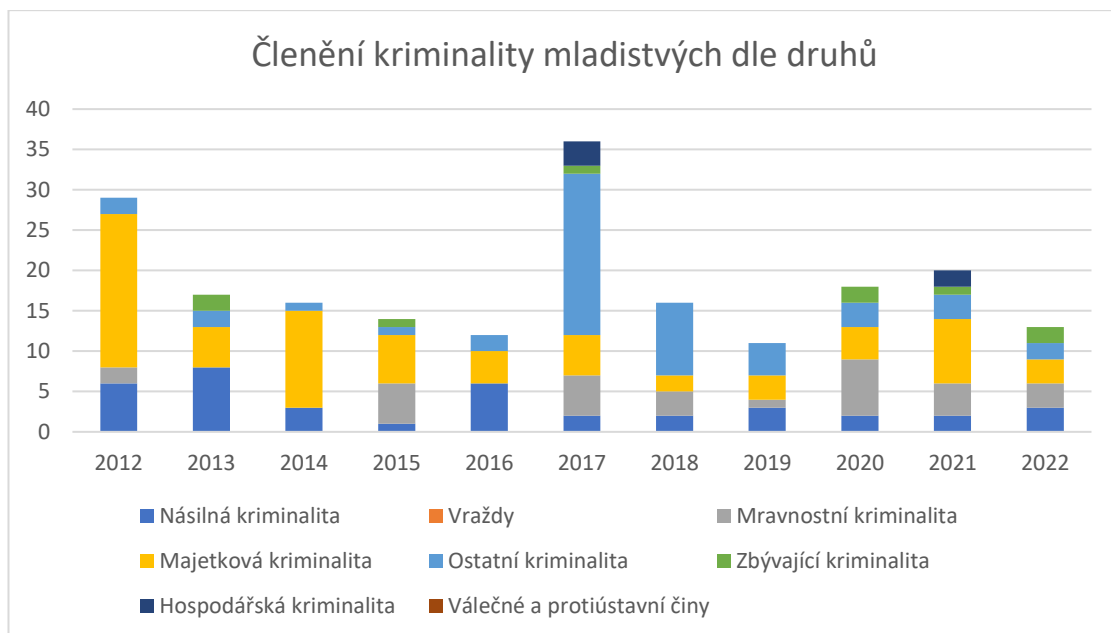

Obrázek č. 1: Kriminalita mladistvých v okrese Příbram v letech 2012-2022.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Tabulka č. 2: Členění kriminality mladistvých dle druhů kriminality.
Zdroj: Databáze Policie České republiky.

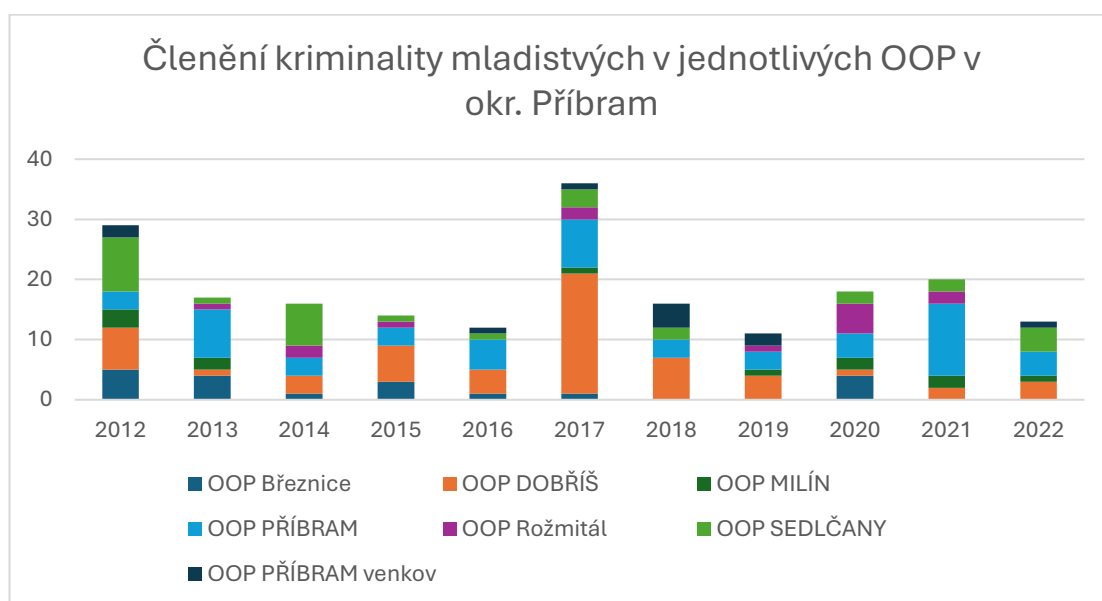
ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Celková kriminalita	29	17	16	14	12	36	16	11	18	20	13
Násilná kriminalita	6	8	3	1	6	2	2	3	2	2	3
Vraždy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mravnostní kriminalita	2	0	0	5	0	5	3	1	7	4	3
Majetková kriminalita	19	5	12	6	4	5	2	3	4	8	3
Ostatní kriminalita	2	2	1	1	2	20	9	4	3	3	2
Zbývající kriminalita	0	2	0	1	0	1	0	0	2	1	2
Hospodářská kriminalita	0	0	0	0	0	3	0	0	0	2	0
Válečné a protiústavní činy	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Obrázek č. 2: Členění kriminality mladistvých dle druhů.
Zdroj: Databáze Policie České republiky.

Tabulka č. 3: Členění kriminality mladistvých v jednotlivých OOP v okr. Příbram.
Zdroj: Databáze Policie České republiky.

	OOP Březnice	OOP DOBŘÍŠ	OOP MILÍN	OOP PŘÍBRAM	OOP Rožmitál	OOP SEDLČANY	OOP PŘÍBRAM venkov
2012	5	7	3	3	0	9	2
2013	4	1	2	8	1	1	0
2014	1	3	0	3	2	7	0
2015	3	6	0	3	1	1	0
2016	1	4	0	5	0	1	1
2017	1	20	1	8	2	3	1
2018	0	7	0	3	0	2	4
2019	0	4	1	3	1	0	2
2020	4	1	2	4	5	2	0
2021	0	2	2	12	2	2	0
2022	0	3	1	4	0	4	1

Obrázek č. 3: Členění kriminality mladistvých v jednotlivých OOP v okr. Příbram.
Zdroj: Vlastní zpracování.

7 Vyhodnocení vývoje kriminality mladistvých v okrese Příbram (2012–2022)

Na základě zpracovaných dat lze konstatovat, že vývoj kriminality mladistvých v okrese Příbram mezi lety 2012–2022 vykazuje určité výkyvy. Celkový počet případů provinění evidovaných Policií ČR v uvedeném období činil 202, přičemž podle statistik Okresního soudu v Příbrami dospělo k soudnímu řízení 168 z těchto případů.

Ve 34 z celkových 202 případů bylo policejním orgánem nebo státním zástupcem rozhodnuto o alternativním způsobu řešení trestní věci. Typicky se jedná o:

- podmíněné odložení podání návrhu na potrestání podle § 69 odst. 1 písm. a) zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (ZSVM),
- podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 69 odst. 1 písm. b) ZSVM),
- narovnání (§ 69 odst. 1 písm. c) ZSVM),
- odstoupení od trestního stíhání (§ 69 odst. 1 písm. d) ZSVM),
- odevzdání věci příslušnému orgánu podle § 159a odst. 1 písm. a) zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu.

Nejvyšší počet provinění byl zaznamenán v roce 2017, kdy došlo k výraznému nárůstu na 36 případů. Podle sdělení npor. Mgr. Pavla Bílého, vedoucího Obvodního oddělení Policie ČR v Dobříši, byl tento výkyv způsoben především opakovanými útoky jednoho chovance, jemuž byla soudem nařízena ochranná výchova. Každý z útoků byl posuzován jako samostatné provinění – konkrétně jako maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 337 trestního zákoníku, které je řazeno do kategorie ostatní kriminality. K nárůstu přispělo rovněž objasnění několika dalších provinění tohoto mladistvého, zejména krádeží ve školských zařízeních a knihovnách. Na zvýšeném počtu evidovaných případů v roce 2017 se tedy podíleli pouze dva mladiství pachatelé.

Celkově je možné sledovat trend postupného snižování počtu provinění mladistvých. Po roce 2017 statistiky vykazují poměrně výrazný pokles. V roce 2022 bylo evidováno pouze 13 případů provinění. Tento pokles však může být částečně ovlivněn pandemií COVID-19, která omezila pohyb a sociální interakce mladistvých, a tím i počet příležitostí k páčání protiprávního jednání.

Z hlediska struktury dominují majetková provinění, následována proviněními násilného charakteru. Ostatní kategorie, jako jsou mravnostní, hospodářská nebo zbývající kriminalita, se objevují spíše okrajově.

Členění dle obvodních oddělení Policie ČR ukazuje, že k nejvyššímu výskytu provinění dochází i logicky v obvodech s větší koncentrací obyvatelstva, zejména v Příbrami a Dobříši.

Kromě statistické analýzy byly v rámci práce zjišťovány také subjektivní zkušenosti pracovníků orgánů činných v trestním řízení a soudů. Jak vyplývá z konzultací se zástupci Policie ČR a se soudkyní pro mládež Okresního soudu v Příbrami, v posledních letech nezaznamenali výrazný nárůst kyberkriminality mezi mladistvými ani přesun trestné činnosti do kyberprostoru. Přesto dochází k patrné změně v charakteru některých provinění. Podle jejich vyjádření jsou delikty, jichž se mladiství dopouštějí, častěji provázeny vyšší mírou agrese, brutality nebo bezohlednosti než v minulosti. Tento trend je znepokojující zejména v kontextu násilné kriminality, která může mít závažné důsledky jak pro samotné pachatele, tak pro jejich okolí.

Z provedené analýzy vyplynulo, že současný systém výchovných, ochranných a trestních opatření poskytuje dostatečný legislativní rámec pro individuální práci s mladistvými pachateli. Praxe však ukazuje, že účinnost těchto opatření může být limitována nedostatečnými personálními kapacitami, chybějící koordinací mezi institucemi a nízkou mírou preventivního působení. Možných postupů a opatření, která by vedla k prevenci a snížení kriminality mladistvých, je mnoho. Musí se však jednat o vysokou prioritu napříč společnostmi, musí být dlouhodobě, systematicky řízeny a efektivně podporovány.

V reakci na tato zjištění lze navrhnout opatření, která by jistě přispěla ke zvýšení efektivity systému a snížení kriminality mládeže:

Podpora strukturovaného, řízeného trávení volného času dětí a mládeže

Cílem je prevence rizikového chování skrze dostupné aktivity:

- zřizování komunitních center, sportovních kroužků a kulturních aktivit,
- finanční podpora volnočasových programů pro sociálně znevýhodněné děti,
- spolupráce škol s neziskovými organizacemi.

Program řízeného volného času pro rizikové mladistvé

Záměrem je vytvořit režim povinných aktivit pro mladistvé s opakovanými problémy:

- zařazení do dobrovolnických prací, terapeutických programů či kurzů dovedností,
- vedení mentorem (například kurátorem nebo streetworkerem),
- průběžné hodnocení a výstupy pro soudy a PMS.

Posílení mezioborové spolupráce institucí

Cílem je zefektivnit komunikaci a postupy mezi školami, OSPOD, PMS, soudy a policií:

- závěrem by měly být pravidelné koordinační porady,
- sdílení informací a best practices,
- společné vyhodnocování rizikových případů.

Rozšíření využití nástroje mediace a restorativní justice

Cílem je vést mladistvé k odpovědnosti a pochopení následků jednání:

- častější využití mediace mezi pachatelem a poškozeným,
- zapojení mladistvého do obnovy vztahů a nápravy škody,
- spolupráce PMS se školami při konfliktních situacích.

Zvýšení kapacit odborných pracovníků

Cílem je zajistit dostupnost odborné pomoci:

- školní psycholog na každé základní škole,
- větší počet sociálních pracovníků a kurátorů,
- posílení terénní práce a "streetworku" i mimo velká města.

Prioritizace problematiky na straně státu, systémová podpora a efektivní využívání dotačních titulů z národních a fondů Evropské unie

Cílem je smysluplné využití dotačních zdrojů na řešení celospolečenské problematiky a zajištění bezpečnosti společnosti jako takové

- revize dotační politiky a směřování podpory do preventivních programů,
- investice do dlouhodobých projektů zaměřených na mládež,
- zajištění koordinace mezi ministerstvy (spravedlnost, školství, vnitra).

Snižování recidivy u mladistvých z ústavní výchovy a ochranných opatření

Tito mladiství často představují skupinu s nejvyšší mírou opakované trestné činnosti:

- individuální resocializační plány zaměřené na dovednosti a začlenění,
- práce s rodinou nebo náhradním prostředím během pobytu v ústavu,
- zavedení přechodových programů po odchodu z ústavního zařízení,
- dlouhodobá podpora formou kurátorů, streetworkerů a poradců,
- dostupná psychiatrická a psychologická pomoc uvnitř zařízení.

Zavedení jednotného systému sledování recidivy mladistvých

Cílem je vytvořit centralizovaný informační a statistický systém sdílený mezi Policií ČR, soudy pro mládež, OSPOD a Probační a mediační službou.

- Tento systém by: umožnil systematické sledování protiprávního i opakovaného protiprávního jednání (recidivy), způsob vyřízení po procesní stránce,
- sjednotil by statistická data, která jsou nyní v nejednotné podobě vedena zmiňovanými institucemi a OČTR
- pomáhal včas identifikovat selhávající případy,
- poskytoval data pro hodnocení účinnosti uložených opatření,
- podporoval tvorbu preventivních strategií na podkladě reálných dat,
- posílil spolupráci, vzájemné povědomí a odpovědnost institucí.

Zásadní výhodou by byla možnost rychlé reakce na zhoršující se situaci konkrétního mladistvého a cílené přizpůsobení postupu odpovídající jeho vývoji. V současné praxi často dochází k přerušení informací mezi institucemi a ztrátě kontinuity péče.

Při tvorbě efektivních opatření je také vhodné inspirovat se fungujícími modely například ze zahraničí, které již v praxi prokázaly účinnost. Následující příklady mohou sloužit jako inspirace pro české prostředí:

- **Nizozemsko – individuální intervenční plány** - každému mladistvému je na základě multidisciplinární diagnostiky vypracován individuální plán zahrnující rodinné zázemí, vzdělání a cílenou terapii. S plánem aktivně pracuje celý tým – kurátor, školní poradce, psycholog, i rodiče.

- **Německo - pomoc soudu pro mládež** - speciální pracovníci spolupracují se soudem, rodinou a školou a navrhnou soudci konkrétní, individuálně přizpůsobené opatření s důrazem na výchovný přístup, nikoli trest.
- **Finsko – restorativní programy pro mladistvé** - úspěšný model mediací a komunitních konferencí, kde se mladistvý pachatel setkává s poškozeným, rodinou a zástupci komunity. Cílem je obnovit vztahy a dohodnout nápravu.

Závěr

Bakalářská práce se zaměřila na identifikaci praktických možností využití výchovných, ochranných a trestních opatření ukládaných mladistvým v České republice. Hlavním cílem bylo nejen zmapovat a popsat legislativní rámec a nástroje, které má soudní systém k dispozici při řešení provinění mladistvých, ale také poukázat na jejich praktické uplatnění, účinnost a dopady na samotné mladistvé i jejich rodiny.

Na základě rešerše odborné literatury, právních předpisů a poznatků získaných z odborných konzultací (např. se soudkyní pro mládež, pracovníky OSPOD a PMS) lze konstatovat, že český právní systém vůči mladistvým uplatňuje individualizovaný přístup, který preferuje výchovná a resocializační opatření před sankcemi represivního charakteru. V praxi jsou nejčastěji ukládána podmíněná trestní opatření, jež umožňují sledovat další vývoj mladistvého a přizpůsobovat následná rozhodnutí jeho chování a přístupu k nápravě.

Z provedené statistické analýzy kriminality mladistvých v soudním okrese Příbram za období 2012–2022 vyplývá, že celkový počet provinění zůstává relativně stabilní, s výkyvy v některých letech. Výrazný nárůst v roce 2017 byl vysvětlen specifickým případem recidivy u jediného chovance s nařízenou ochrannou výchovou, což podtrhuje nutnost individuálního přístupu a důsledné práce s rizikovými osobnostmi. Z konzultací s odborníky dále vyplynulo, že i přes nižší absolutní čísla kriminality je patrná rostoucí intenzita násilného chování u části mladistvých, což může být vnímáno jako alarmující trend.

Vedlejší cíl práce – zhodnocení účinnosti opatření a dopadů na mladistvé – ukázal, že úspěšnost výchovných a trestních opatření závisí především na míře podpory v přirozeném rodinném prostředí, motivaci mladistvého ke změně a kvalitní spolupráci mezi institucemi. Mladiství vyrůstající v rodině s dostatečným zázemím a funkční podporou mají výrazně vyšší šanci na úspěšnou resocializaci oproti těm, kteří pobývají v ústavních zařízeních.

Za omezení lze považovat absenci hlubší spolupráce s některými institucemi, zejména kvůli jejich vytíženosti, což omezilo hloubku kvalitativního výzkumu. Přesto považuji získané poznatky za přínosné a věřím, že mohou být užitečné nejen pro

odbornou veřejnost, ale i pro širší okruh čtenářů, kteří se zabývají tématem delikvence mládeže.

Osobní reflexe autorky

Zpracování této bakalářské práce mi umožnilo hlouběji porozumět problematice kriminality mladistvých, zejména ve vztahu k významu individuální práce s mládeží a smysluplnému využívání jejich volného času. Jako starostka obce nyní tuto problematiku vnímám z nové perspektivy – nejen jako odborné či statistické téma, ale především jako každodenní realitu s přímým dopadem na životy rodin v mé komunitě.

V posledních letech je patrný trend, kdy řada vládních opatření směřuje k posílení ekonomiky a podpoře dřívějšího návratu rodičů, zejména matek, na trh práce. Vznikají dětské skupiny, sousedská hlídání a další nástroje, které umožňují intenzivnější pracovní nasazení. Ačkoli tyto kroky mají bezesporu pozitivní ekonomický efekt, zároveň přinášejí určitá rizika – mnoho rodičů nemá dostatek času, energie ani přehledu o tom, jak a kde jejich děti tráví volný čas. Dochází tak k oslabení přirozené kontroly a výchovného vedení ze strany rodiny.

Během psaní této práce jsem si stále silněji uvědomovala, že jedním z klíčových předpokladů účinné prevence kriminality mladistvých je systémová podpora rodičovské role v oblasti řízení a dohledu nad volnočasovými aktivitami dětí – a to napříč všemi úrovněmi veřejné správy. Pokud stát dokáže vytvořit prostředí, kde bude nejen ekonomická výkonnost, ale i péče o budoucí generaci vnímána jako hodnota, máme reálnou šanci nejen snížit kriminalitu mládeže, ale také posílit komunitní vztahy a podpořit zdravý vývoj celé společnosti.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ČERNÍKOVÁ, V., ŠTABLOVÁ, R., BUDINA, Z., & ZOUBKOVÁ, I. (2002). *Prekriminalita dětí a kriminalita mladistvých, kterým byla uložena ochranná opatření: trestně-právní, sociálně psychologické, pedagogické a léčebné aspekty* (1. vyd.). Praha: Policejní akademie České republiky. 148 s. ISSN 1805-8876.
2. FIRSTOVÁ, Jana. *Kriminalita mládeže v sociálních souvislostech*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 216 s. ISBN 978-80-7380-521-0.
3. GRIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., a kol. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer a.s., Česká republika, 2014. 536 s. ISBN 978-80-7478-614-3.
4. HULMÁKOVÁ, Jana. *Trestání delikventní mládeže*. Právní instituty. V Praze: C. H. Beck, 2013. 256 s. ISBN 978-80-7400-450-6.
5. JELÍNEK, J., MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže s poznámkami a judikaturou: (zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů)*. Praha: Linde, 2004. 144 s. ISBN 80-7201-493-5.
6. KRULICHOVÁ, E., PODANÁ, Z., BURIÁNEK, J. *Delikvence mládeže: trendy a souvislosti*. Praha: Triton, 2015. 321 s. ISBN 978-80-7387-860-3
7. MAREŠOVÁ, A. *Kriminalita mládeže v podmínkách současné české společnosti: pro studenty magisterského studijního programu*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2018. 124 s. ISBN 978-80-7251-483-0.
8. MIFEK, Jan. *Mravnostní kriminalita páchaná mladistvými pachateli*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2023. 219 s. ISBN 978-80-261-1201-3.
9. MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Pedagogika. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5309-6.
10. ŘEZNÍČKOVÁ, M. *Kriminalita mládeže*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 216 s. ISBN 978-80-210-6820-3.
11. SHELLEOVÁ, I. *Právní postavení mladistvých*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia sro, 2004. 250 s. ISBN 80-86432-82-3.
12. SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., VANDUCHOVÁ, M. *Systém českého trestního práva*. Praha, Novatrix, 2009. 283 s. ISBN 978-80-254-4033-9.

13. SOTOLÁŘ, A. *Specifika probačního dohledu podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže*. Trestněprávní revue, Praha: H. C. Beck, 2005, č. 9. 229 s. ISSN 1213-5313.
14. SUCHÝ, O., ŠVANCAR, Z. *Mládež a Kriminalita*. 1. vydání. Praha: Melantrich, 1972. 272 s.
15. ŠÁMAL, P., MUSIL, J., a KUČTA, Josef. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. Academia iuris. V Praze: Beck, 2013. 1056 s. ISBN 978-80-7400-496-4.
16. ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S.: *Trestní zákon. Komentář I.díl, 6. doplněné a přepracované vydání*. Praha: C.H.BECK 2004, s. 290. ISBN: 80-7179-547
17. ŠČERBA, F., COUFALOVÁ, B. *Efektivita sankcionování mladistvých*. Praha: Leges, 2016. 320 s. ISBN 978-80-7502-131-1.
18. VÁLKOVÁ, H., KUČTA, J., HULMÁKOVÁ, J., a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. 616 s. ISBN 978-80-7400-739-6.
19. VINCENT, G. M., Guy, L. S., & Grisso, T. (2012). *Risk Assesment in Juvenile Justice: A Guidebook for Implementation*. s. 9. Models for Change Initiative, John D. & Catherine T. MacArthur Foundation.
20. ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. 1. vyd. Praha: Aleš Čeněk, 2002. 231 s. ISBN 80-86473-08-2.

Elektronické zdroje

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI. *Kriminální recidiva a recidivisté*. Praha: IKSP, 2011. ISBN 978-80-7338-119-6. Dostupné z WWW: <<https://www.iksp.cz/kriminalni-recidiva-a-recidiviste-charakteristika-projevy-moznosti-trestni-justice>>

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>
2. ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

3. ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>
4. ČESKO. Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>
5. ČESKO. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-257>
6. ČESKO. Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství. In: *Sbírka zákonů České republiky* [online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-283>

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály a konzultace:

- Interní metodický pokyn Probační a mediační služby ČR,
- konzultace s panem Bc. Václavem Brejchou, kurátorem pro děti a mládež, Oddělení sociálně-právní ochrany dětí MěÚ Dobříš, ze dne 3.3. 2025
- konzultace s panem npor. Mgr. Pavlem Bílým, vedoucím obvodního oddělení Policie České republiky Dobříš, vedené průběžně únor-březen 2025
- konzultace se soudkyně pro mládež Mgr. Michaelou Kalnou

Seznam zkratek

PMS – Probační a mediační služba

ZSVM – Zákon o soudnictví ve věcech mládeže

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

MěÚ – Městský úřad

IKSP – Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Seznam tabulek a grafů

Obrázek č. 1: Kriminalita mladistvých v okrese Příbram v letech 2012-2022.

Obrázek č. 2: Členění kriminality mladistvých dle druhů.

Obrázek č. 3: Členění kriminality mladistvých v jednotlivých OOP v okr. Příbram.

Tabulka č. 1: Kriminalita mladistvých v okrese Příbram v letech 2012-2022.

Tabulka č. 2: Členění kriminality mladistvých dle druhů kriminality.

Tabulka č. 3: Členění kriminality mladistvých v jednotlivých OOP v okr. Příbram.

Seznam příloh

- I. Role a činnosti institucí ve vztahu k mladistvým
- II. Poskytnuté informace od Okresního soudu v Příbrami

Přílohy

I. Role a činnosti institucí ve vztahu k mladistvým

Instituce	Hlavní role	Klíčové činnosti
Státní zastupitelství	Zajištění zákonnosti trestního řízení a obžaloba	Dozor nad přípravným řízením Návrh opatření (výchovných, ochranných, trestních) Podmíněné zastavení trestního stíhání Spolupráce s PMS a OSPOD
Soud pro mládež	Ukládání opatření a rozhodování o vině a trestu	Ukládání výchovných, ochranných a trestních opatření Individuální přístup k mladistvým Spolupráce s odborníky (psychology, PMS, OSPOD)
Probační a mediační služba	Zajištění výkonu alternativních opatření, dohled a podpora	Dohled nad mladistvým Vedení individuálních plánů nápravy Mediační činnost (dohody mezi pachatelem a obětí) Pomoc s resocializací
Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD)	Ochrana zájmů mladistvého, preventivní činnost	Posouzení rodinné situace Návrhy výchovných opatření Role kolizního opatrovníka u soudu Dohled a podpora rodině Individuální plán ochrany dítěte

II. Poskytnuté informace od Okresního soudu v Příbrami

č. j. 17 Si 46/2025 - 3

ČR - OKRESNÍ SOUD V PŘÍBRAMI

Milínská 167, 261 28 Příbram III

tel.: 318 650 111, fax: 257 005 062, e-mail: podatelna@osoud.pbr.justice.cz, IDDS: gdqabw6

NAŠE ZNAČKA: 17 Si 46/2025

VAŠE ZNAČKA:

VYŘIZUJE: Mgr. Michaela Kalná

DNE: 17. března 2025

Vážená paní
Kateřina Charvátová
Rybníky 84
263 01 Dobříš

Žádost o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Vážená paní,

v reakci na Vaši žádost ze dne 3. 3. 2025 o poskytnutí informací učiněnou v souladu s § 13 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v platném znění, sděluji následující.

- 1) Nejčastěji je ukládáno trestní opatření odnětí svobody podmíněně odložené, a to s ohledem na charakter projednávané trestné činnosti, kdy samotné výchovné či ochranné opatření je z našeho pohledu nepostačující. V případech méně závažné trestné činnosti či postojů mladistvého k věci (kritický náhled, náhrada škody, omluva poškozenému apod.) bývá rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání, případně o upuštění či o podmíněném upuštění od uložení trestního opatření.
- 2) Pro ukládání konkrétního typu opatření jsou rozhodující zákonná kritéria, která jsou vhodně zvolena s ohledem na stanovený účel opatření ve smyslu § 9 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění (dále jen „ZSVM“).
- 3) O jednotné účinnosti jednotlivých opatření v praxi není možné uvažovat. Působení a účinnost opatření je ryze individuální ve vztahu k osobě a osobnosti mladistvého pachatele, charakteru trestné činnosti a dalších okolností (podpůrné či naopak absentující rodinné zázemí atd.)
- 4) Těchto dohod fakticky nevyužíváme. Případně lze za účelem individualizace uloženého opatření využít doporučení, které poskytne Probační a mediační služba k žádosti soudu. Probační a mediační služby své stanovisko zpracuje vždy po jednání s mladistvým a cíleném zmapování jeho situace.
- 5) Klíčovou roli při rozhodování soudu hrají zákonná kritéria vyjmenovaná v § 39 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, v účinném znění (dále jen „trestní zákoník“), dále

Za správnost vyhotovení: Bc. Dita Dvořáková

polehčující a přitěžující okolnosti ve smyslu § 41 a § 42 trestního zákoníku a hlediska vyjmenovaná v § 3 odst. 3 ZSVM.

- 6) Zpětnou vazbu o tom, jak je uložené opatření ze strany mladistvého plněno, je k dispozici, neboť život mladistvého je sledován až do doby, než je uložené opatření vykonáno.
- 7) Uložené opatření je považováno za úspěšné, pokud je dosaženo jeho účelu, který je stanoven v § 9 odst. 1 ZSVM. Pokud tohoto účelu dosaženo není, lze ho naopak považovat za neúčinné a je případně přistoupeno k odpovídajícím krokům (nařízení výkonu trestu odnětí svobody, který byl podmíněně odložen, dodatečně uložení výchovných opatření, přeměna trestního opatření obecně prospěšných prací apod.).
- 8) Nedostatky úpravy trestné činnosti mladistvých lze podle mé praxe vidět spíše v procesních náležitostech řízení ve věcech mladistvých, než v samotném systému opatření, jak je stanoven zákonem. V praxi je při ukládání opatření třeba odpovídajícím způsobem reagovat na specifika konkrétního případu a dostatečně individualizovat opatření tak, aby bylo působeno na příčiny, které mladistvého vedly k trestné činnosti.
- 9) S opakovanou kriminalitou mladistvých, kterým bylo v minulosti uloženo opatření, se v některých případech setkáváme, ale těžko objektivizovat jak často. V této souvislosti by bylo třeba případně upřesnit zvolený termín.
- 10) Takové změny nebyly pozorovány.

K Vaší žádosti o zpřístupnění dostupných statistických údajů sděluji následující.

- a) Za období 2012 až 2022 bylo Okresním soudem v Příbrami projednáváno celkem 168 věcí vedených ve věcech mladistvých.
- b) Za zvolené období bylo uloženo:
 - 83 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu,
 - 10 trestních opatření odnětí svobody podmíněně odložených na zkušební dobu s dohledem,
 - 13 trestních opatření obecně prospěšných prací,
 - 6 trestních opatření odnětí svobody nepodmíněně,
 - 4 trestní opatření propadnutí věci,
 - 4 trestní opatření zákazu činnosti,
 - 2 peněžitá opatření.

Zbývající řízení byla vyřízena jiným způsobem – podmíněně zastavení či zastavení trestního stíhání, postoupení, upuštění od uložení trestního opatření či podmíněně upuštění od uložení trestního opatření, zproštění apod.

- c) Ve věcech mladistvých bylo za zvolené období opakovaně projednáváno provinění mladistvého po předchozím uložení opatření v 29 případech.
- d) K tomu lze odkázat na odpověď k otázce č. 10).

S přáním pohodového dne

Mgr. Michaela Kalná, v.r.
pověřená výkonem funkce místopředsedkyně soudu pro trestní úsek

Za správnost vyhotovení: Bc. Dita Dvořáková